

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

БРАЖЖЧ

Повремени лист

ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ВЛАСНИК

Удружење јавних правозаступника

У СРБИЈИ

УРЕЂИВАЊКИ ОДБОР:

Љ. А. ЖИВКОВИЋ, М. МИЛОВАНОВИЋ, П. ТУДАКОВИЋ И Н. ПРОТИЋ

УРЕДНИК

Д С ПЕТКОВИЋ

АДВОКАТ

ГОД. X.

ФЕБРУАР

БРОЈ 2.

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА САВИЋА И КОМП.

1904

САДРЖАЈ

	Страна
1. Наследно право од Андре Ђорђевића	65
2. О урачуњивости без обзира на слободну вољу написао Др. М. Миљковић	83
3. Право на закони део у немачком праву од Драг. Вељковића, адвоката	99
4. Кривично право и психологија од проф. Листа, превео М. М. Милићевић, судски поручник	117
5. Из сүднице: Не вреди интабулација према осталим поверицима интабулираним, ако је стављена у времену кад дужник није био власник имања од Б. М. Ђ.	121
6. Оцене и прикази: Cesare Lombroso: Delitti Vecchi et delitti nuovi — Oesterreichische Rechtskunde für jedermann von Dr. Alois A. Seidel ordentlicher Professor der deutschen königl. böhmisch. landwirt. Akademie — Das Recht, volkstümliche Zeitschrift für österreichisches Rechts leben — Sociales Strafrecht, ein Prolog zur Strafrechtsreform, von Dr. Fritz Auer	123
7. Белешке: Адвокатске вести — Судске вести — Пројекат закона о заштити проналазака, мустара и робних закона на изложбама — Појам раденика	125
8. Библиографија	127

На засебном табаку Одлуке Касационог Суда.

НАСЛЕДНО ПРАВО

по нашем грађанском законнику

НАПИСАО

— АНДРА ЂОРЂЕВИЋ —

— Наставак —

(6)

III. ОДСЕК

ЗАКОНСКО (ИНТЕСТАТСКО) НАСЛЕЂИВАЊЕ.¹

§ I. Отварање законског наслеђивања.

171. — Уређујући законски ред наслеђивања, наш законик истиче, у својим одредбама, као *умрло лице* (de cuius), које треба наследити, увек *мушко* лице; тако, одмах у почетку главе о *наслеђу*, у §-у 394 вели се: „После смрти *житиља* српског *добра* његова... прелазе *као наследство* на другог“, затим у свим осталим наређењима служи се, доследно, изразима: „умрли“, „умрлога“, „његова деца“ и т. д. Али, се, ипак, сва та наређења о законском наслеђивању, ван сваке сумње, *подједнако* и *пошунце* примењују и тада, кад је умрло лице *женско*. Јер, и *женска* су лица *српски житиљи*, српски грађани, и *способна* да имају *своји властита добра*, која такође, после смрти њихове, прелазе *као наследство* на њихове сроднике по истом законском реду. Стога што се год, у излагању законских наређења, буде рекло о законском наслеђивању *мушкога* умрлог лица, све то важи и за случај, кад је умрло лице *женско*.

¹ У нашој правној књижевности најбоља су о овоме ова два списка: Марко Стојановић, адвокат, *Закони ред наслеђа по Грађанском Закону за Краљевину Србију*, 2-го поправљено издање, 1897. год., и, М. Ђ. Миловановић, *Иншесташко наследно право по нашем Грађ. Законнику*, 1884

172. — Законско наслеђивање настаје, кад, уопште, нема последње воље умрлога лица (de cuius-a). А посебице, пак, оно се отвара:

1) Кад умрло лице није никако ни *правило уговора о наслеђу* ни *шестаменшта*;

2) Кад му *шестаменши* још из *почетка* није важио (в. бр. 127.);

3) Кад му је *шестаменаш*, с почетка важан, *доцније* *обеснажен* (в. бр. 133 и д.);

4) Кад му *шестаменаш*, иначе пуноважан, *не може да произведе дејство* (в. бр. 144.);

5) Кад умрло лице није уговором о наслеђу или тестаментом *учинило располажај с целом* св јом имовином на случај своје смрти (в. §§ 782, 452 и 454.), јер за *тај део* имовине, о којем није располажај учињен, настаје законско наслеђивање; и

6) Кад је *шестаменшни* наследник, као *недостојан*, искључен из наслеђа, а других тестаментних наследника нема.

Сви ови случајеви доказују: да се законским наследницима *не опоручује* наслеђе *увек у часу смрти* умрлога лица, већ, према приликама, *и доцније*.

А док се год може по тестаменту примити наслеђе, све дотле се не отвара законско наслеђивање. *Quamdiu potest ex testamento adiri hereditas, ab intestato non defertur.*

§ II. Законски ред наслеђивања.

173. — *Основа* је законском реду наслеђивања *крвно сродство по браку* (§ 395).

А *ред* тих крвних сродника, који треба умрл га да наследе, изведен је:

а) по *коленима*,

б) по *степенима сродства*,

в) по *праву представљања*, и,

г) на *првенству (приоритету)* *мушке лозе* над *женском*.

174. — I. *Сродство, линија, степени и врсте сродства.* —

1) *Појам сродства.* — Сродство је *веза*, која постоји међу лицима:

а) која су рођењем једно из другог произишла (нпр. син, отац, дед, прадед, прапрадед, чукундед); или

б) која рођењем произлазе од једног оишшег (заједничког) прешка нпр. два брата, њихови синови (синовци или браћа од стричева), њихови унуци (деца чији су очеви браћа од стричева) и т. д. — (в. § 55).

175. — Линија. То је ред (ланац) лица, која су у сродству (в. бр. 174, а и б).

Линија се разликује на: *праву* (директну) и *побочну* (косу, колатералну).

176. — *Права* (директна) линија означава *ред* (ланац) оних сродника, који рођењем произлазе непосредно један од другог (нпр. дед, отац, син, унук и т. д.).

Права се линија разликује на: *усходну* (асцендентну) и *нисходну* (десцендетну).

Усходна је она права линија, која обухвата све оне сроднике каквог *одређеног* лица (т. ј. умрлога, de cuius-a), од којих је оно рођењем произишло нпр. *отац* умрлога, његов *дед* по оцу, *прадед* по оцу, *прапрадед* по оцу, *чукундед* по оцу и т. д., или, *маши* умрлога, *дед* по матери, *прадед* по матери, *прапрадед* по матери и т. д. — Сродници у *усходној* линији зову се: **претци**, и разликују се на: *очеве* и *материне*, претке.

А *нисходка* линија обухвата све оне сроднике неког *одређеног* лица (т. ј. умрлога, de cuius-a), који су рођењем од њега произишли, (нпр. *синови* и *ћери*, *унучад* по сину, *унучад* по ћери, *праунучад* по сину, *праунучад* по ћери ит.д.) — Сродници у *нисходној* линији зову се **потомци** или у скупу: **потомство**; и разликује се на: *синовљеве* (мушке) *потомке* и *ћерине* (женске) *пошомке*: или на *синовљево* (мушко) и *ћерино* (женско) *пошомство*.

177. — *Побочна* (коса) линија обухвата све оне сроднике, који истина не произлазе један од другог, али који произлазе од једног оишшег прешка (нпр. *два брата* и њихови потомци, или *две сестре* и њихови потомци).

178. — 3) Степени сродства. Степен је у сродству *одстојање* између два сродника. То се одстојање рачуна *бројем рођења* између њих; па *колико*

има рођења толико има и степена (quot generationes, tot gradus); тако:

а) у *правој линији* између два сродника има толико степена, колико је између њих било рођења, нпр. *отац* и *син* сродни су у *првом* степену; *дед* и *унук* у *другом*; *прадед* и *праунук* у *трећем*; *прапрадед* и *праунук* у *четвртом*; *чукундед* и *чукунунук* у *петом* степену и т. д. а

б) у *побочној линији* степен сродства између два сродника изналази се: кад се број *предака* у *правој* линији *једнога* сродника сабере с *бројем предака* у *правој* линији оног *другог* сродника, а изузме општи предак, нпр., *два брата* рођена сродни су у *другом* степену; њихови *синови* (браћа од стричева) сродници су у *четвртом* степену; њихови *уници* сродници су у *шестом* степену *побочног* сродства; или, Петар и Павле браћа су рођена, унук Петров и син Павлов сродници су у *петом* степену *побочног* сродства; или *ујак* и *сестрић*, а тако исто и *стриц* и *синовац* или *синовица*, сродни су у *трећем* и т. д.

179. — По броју степена цени се *ближе* и *удаљеније* сродство: што је број степена *мањи*, сродство је *ближе*, а што је тај број *већи* и сродство је *удаљеније* (§ 55. и § 395. „најближи“).

180. — 4) Врсте сродства. Сродство се разликује на: *крвно*, по *шазбини*, *грађанско* (цивилно) и *духовно* (религиозно, црквено) сродство.

181. — *Крвно* је *сродство* оно, које је засновано на *рођењу*. Оно се разликује на: *законско* или *брачно* и *природно* или *ванбрачно*, према томе: да ли је *рођење*, које заснива *сродничку везу* (*род* § 55.), било у *законитом браку* родитеља или *изван брака* њихова.

Рекли смо: да је *основа* законом реду наслеђивања *крвно сродство брачно* (по браку, § 395.) а не и *природно* или *ванбрачно* крвно сродство (в. § 409. другу алинеју и § 411).

182. — *Сродство по шазбини* је засновано на *браку*, а постоји између *крвних сродника једнога сујруга* и *другога сујруга*; дакле то је сродство између *муња* и *жениних крвних сродника*, и, између *жене* и *муњевљих крвних сродника*, — А између *муњев-*

љевих и жениних крвних сродника постоји само *пријатељство*.

Степен сродства по тазбини овако се рачуна: Муж је с извесним крвним сродником своје жене сродник по тазбини у оном степену, у којем је степену жена крвни сродна с истим сродником својим; и обрнуто, жена је с извесним крвним сродником свога мужа сродна по тазбини (свекрвништву) у оном степену, у којем је степену муж крвно сродан с истим сродником својим. Тако нпр. зет (сестрин муж) и шурак (брат женин) или зет и свастика (сестра женина) сродни су у другом степену по тазбини, јер је и жена у том степену по крви сродна са својим братом и својом сестром; а тако исто и жена је сродна у другом степену по тазбини са својим девером (мужевљевим братом) и заовом (мужевљевом сестром), јер је и муж у том степену по крви сродан са својим братом и својом сестром и т. д.

183. — *Грађанско* (цивилно) је сродство она веза, која је *усвојењем* (адопцијом) заснована између усвојитеља и усвојеног туђег детета, а не рођењем (§ 136. и др.). — У колико, пак, и ово вештачко сродство даје право на законско наслеђивање између усвојитеља и усвојеника (§ 410.), изложићу засебно.

184. — *А духовно* (религиозно) је *сродство* она духовна веза, која постоји између *кума* (духовног оца) и *кумчета* и *родишеља* кумчевих (arg. из тач. 4 § 204. крив. зак.). Оно не даје никакво право на законско наслеђивање.

185. — *П. Колено. Лоза.* — *Колено* је у нашем законику збирни назив, којим се означава *свако лице*, као *предак*, са својим *пошомством*.

А лозу састављају: *сви претици очеви* или *материни* и *њихови пошомци*, мушки и женски; или, *сви пошомци синовљеви* или *ћерини*. Отуда и *усходна*, очева или матерна, и *нисходна*, синовлева или ћерина, *лоза*.

Очева и *синовлева лоза* назива се, свака за себе, *мушка*, а *материна* и *ћерина*, опет свака за себе, *женска лоза*.

186. — Наш закони ред наслеђивања обухвата

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

шест колена, од којих се последња четири ређају, најпре, у **очевој**, а затим у **материној лози**.

Та се колена, *искључујући* једно друго, ређају овим редом:

187. — **Прво** колено чини: **сам покојник** (опоручитељ, *de cuius*) и **његово потомство**, нпр. његова деца: *синови и ћери* и *пошомци* те деце: унучад, праунучад, и т. д. покојникова. §§ 396. — 400.

188. — **Друго** колено чини: **отац покојников** и **његово потомство** т. ј. друга, сем покојника, деца његова (а *браћа* и *сестре* покојникове) и потомци те деце, мушки и женски (дакле: *синовци* и *синовице* покојникове или деца *браћина* и *нећаци* и *нећаке* покојникове или деца сестара и даљи потомци њихови).

У ово колено спада и **мати покојникова** са **својим потомцима** (синовима и ћерима, унучадима и т. д.) из ког *другог* брака, ранијег или доцнијег од брака с оцем покојниковим; дакле уз матер покојникову у ово колено улазе: *браћа* и *сестре* покојникове *само по мањери* и *њихови пошомци*, мушки и женски. § 401. 402. и 403. — После овог колена долази:

189. — **Очева лоза**. — **Треће** колено чини: **дед по оцу** (очев отац) и **његово потомство**, дакле: *очева браћа* или *стричеви* покојника и *очеве сестре* или *тешке по оцу* покојника и њихови потомци, мушки и женски.

У ово колено долази и **баба покојникова** или мати његовог оца; али **не** и њено потомство из ког *другог* брака њеног, ранијег или доцнијег од брака њеног с дедом покојниковим. §. 404.

190. — **Четврто**. колено чини: **прадед** покојников **по оцу** (тј: отац деда очевог) и **његово потомство** (тј: прадедови синови и ћери или *очеве стричеви* и *очеве тешке по оцу* и њини потомци, мушки и женски.) §. 405.

Прабаба покојникова (жена прадедова) *искључена* је §. 405.

191. — **Пето** колено чини: **прапрадед** покојников **по оцу**, (тј: отац прадеда очевог) и **његово потомство** (тј. прапрадедови синови и кћери и њихни потомци, мушки и женски). § 406.

Прапрабаба (жена прапрадедова) је такође *искључена*. § 406. И

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

192. — **Шесто** колено чини: **чукундед** покојников **по оцу** (тј. отац прапрадедов) и **његово потомство** (тј. чукундедови синови и кћери и њихни потомци, мушки и женски), § 407.

И **чукунбаба** (жена чукундедова) је такође *искључена*. § 407.

193. — Ако нема наследника ни из шестог колена у очевој лози, онда долазе сродници из *материне лозе* или рода и то овим редом:

194. — **Материна лоза**. — **Треће** колено чини: **дед** покојников **по матери** (материн отац) и **његово потомство**, дакле: *материна браћа* или *ујаци* покојникови и *материне сестре* или покојникове *шешке по матери*, и њихови потомци, мушки и женски.

У ово колено долази и **баба** покојникова или мати његове матере, али *не* и њено потомство из ког другог брака њеног, ранијег или доцнијег од брака с дедом покојниковим (материним оцем). § 408 „истим редом и начином.

195. — **Четврто** колено чин: **Прадед** покојников **по матери** (тј. отац деда материног) и **његово потомство** (тј. прадедови синови и ћери или *материни стрицеви* и *материне шешке по оцу* и њихни потомци мушки и женски).

Прабаба покојникова (жена прадедова) *искључена* је.

196. — **Пето** колено чини: **Прапрадед** покојников **по матери** (тј. отац прадеда материног) и **његово потомство** (тј. прапрадедови синови и ћери и њихни потомци, мушки и женски).

Прапрабаба (жена прапрадедова) је такође *искључена*. И

197. — **Шесто** колено чини: **чукундед** покојников **по матери** (тј. отац прапрадедов) и **његово потомство** (тј. чукундедови синови и ћери и њихови потомци, мушки и женски).

И **чукунбаба** (жена чукундедова) је такође *искључена*.

198. — III. **Право представљања**. — Два су начина да закони (интестатски) наследници наследе имовину покојникову: по *свом властитим праву* или по *праву представљања*.

199. — Наслеђивање по свом властитој праву је *правило*. „Наслество по закону припада најближим сродницима по крви редом... опредељеним“, вели §. 395. По томе, дакле, по свом властитој праву наследник наслеђује имовину покојникову онда, кад је с покојником род у *оном* степену крвног сродства, у којем су степену с покојником сродни и они сродници његови, који су, по наследном реду, као *најближи* сродници његови, позвани да га наследе. Или: имовину покојникову наслеђују, по свом властитом праву, они који су *најближи* сродници покојнику, а налазе се у *оном колону* наследника, које је прво позвано за наслеђивање покојника.

По нашем законском реду наслеђивања, имовину покојникову наслеђују, по свом властитој праву, 1) *деца* покојникова: *синови* и *ћери*, 2) *преци* његови, који су *представници колена*, а то су: *отац* (и *мама*), *дед по оцу* и *дед по мамери* (уједно и *баба*, жена и једног и другог деде); даље: *прадед*, *прапрадед* и *чукундед*, сва тројица и *по оцу* и *по мамери*; и 3) *муш* и *жена* кад једно друго по закону наслеђују (§. §. 408. 2. алинеја. и 416. при крају).

Сви остали наследници из појединих колена наслеђују по *праву представљања*. (§§ 399. 400 при крају, 402, 403, 404, 405, 406 и 407).

200. — 1) Појам права представљања. — Право представљања је *благодјејање* закона, по коме је *пошомак*, као *даљи* сродник покојников, *овлашћен* да, у конкурсу с другим од њега *ближим* сродницима покојниковим, наследи *онај део* наслеђа, који би наследио и његов *умрли предак* да је жив у време *примања* наслеђа. Или *краће*: право *пошомка* да у име свог претка наследи *трећег* свог сродника, кога би *предак* наследио да је жив (в. Марка Стојановића *Закони ред наслеђа*).

Да објаснимо примером:

Петар је по смрти оставио два сина А. и Б., и унука В. од раније умрлог му *трећег* сина Јована. Да је Јован преживео оца, он би с браћом поделио очево имање; али, пошто он није жив, то ће син његов, а унук Петров: В. у конкурсу са остала два сина Пе-

трова (А. и Б.) а стричевима својим, представљати свога оца и добити *онај део* ($\frac{1}{3}$) наслеђа дединог, који би добио и отац његов да је жив. Ако је, пак, Јован оставио два или више синова, онда ће ови *сви, представљајући свога оца*, опет добити *само његов део* ($\frac{1}{3}$) из дединог наслеђа и тај део међу собом поелити на равне делове (§ 399. у вези с § 397.).

201. — 2) Услови за право престављања. — Услови су за то право ови:

а) да *није жив предак*, који се представља. — То се јасно види из §-а 399: и унучад мушка *без оца* оставша при наследству *представљају* оца свога и добијају његов део, тј. онолико колико би он добио *да је жив*," даље из тумачења §-а 402: „колико би отац добио *да је жив*;" и из §. 403: „ако *браћа* не би *жива* било.“ — По томе, дакле, ако би се *један син* покојников *одрекао* права наслеђа очевог и био би још *жив*. онда деца његова а унучад покојникова *не могу се* корпстити правом представљања и тражити од стричева (односно тетака) или њихових потомака очев део из наслеђа дединог. То исто важи и за *браћу* и *сестре* покојникове и њихово потомство, ако им је *жив* отац и одриче се наслеђа сина свог (тј. наслеђа покојниковог). А то исто важи и за потомка *сваког* шефа колена (деда, прадеда итд.), ако је овај жив и одриче се наслеђа покојника (унука, праунука итд. свог.)

б) да је *представник* (репрезентант) *законити* (*брачни*) *ишомак* онога, кога представља (репрезентата). — По овоме, дакле, предак нема права да представља потомка; и

в) да *представник* има *личну способност* да наследи *покојника*; дакле, да је, у време отварања наслеђа покојниковог, био већ *жив* или бар *зачет*, само да је рођен у законом року (§. 395 у вези с §§. 43, 113 и 114), и, да *није недостојан* према покојнику да га наследи. (§. 419.).

202. — А може ли потомак представљати и *нешталога* претка? — Ја држим да *може*, и ако је *неизвесно* да ли је нестали предак, у време отварања наслеђа покојниковог, био жив или мртав и да ли је он сад, кад се има наслеђе да прими, још у животу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

или није. Јер, нема разлога: зашто би *санаследници* његови могли уједно искључити и *њега*, под изговором, што није извесно да је још жив, и *његовог пошомка*, под изговором, што није доказао да је он умро?! Потомак, представљајући свог несталог претка, не тражи неко право, које је *пропао* његовом претку; ту је једно од овога двога: или је његов предак још жив, и онда је он *наследио* покојника, или је већ умро, и онда је он — потомак — дошао на његово место. У осталом, овако решење постављеног питања је доследно и одредби §-а 49, по којој *нестали не губи своја права* (у која, ван сваке сумње, спада и права наслеђивања), него долази под особиту заштиту закона.

203 — 3) Дејство права представљања. — Оно се састоји у томе: исто се *представник* (потомак) пење на *ближи* степен покојнику, заступајући место умрлог претка (репрезентата), независно од воље овога, те тиме добија могућност да, као заменик претков, наследи покојника, а заједно с оним сунаследницима, с којима би и репрезентирани умрли предак то наслеђе делио. Н. пр. унук покојников представља умрлог сина покојниковог, а оца свог, да би стао напоредо с другим живим сином покојниковим, а стрицем својим, и са њим поделио наслеђе дедино.

204. — Из овог дејства права представљања истичу ове последице:

а) Потомак може представљати и *оног* свог умрлог претка, *чијег се наслеђа он одрекао*; тако н. пр. сину, који се одрекао очевог наслеђа, ништа не смета да, представљајући свог оца, наследи заоставштину дедину, заједно са стричевима.

б) Потомак може представљати и *оног* свог претка, за *чије је наслеђе* оглашен као *недостојан*.

в) Представник не мора бити ни *зачет* за живота онога кога представља. Тако н. пр. унук, рођен по смрти дедовој, може, представљајући и оца и деда свог, наследити неког трећег сродника свога (нпр. брата деловог односно стрица очевог); и

г) Представник *не одговара* за *дугове онога, кога представља*, већ за *дугове покојника*, чију заоставштину наслеђује.

205. — *Деоба* наслеђа међу потомцима, који представљају своје *разне* претке, у *истом* степену сродне с покојником, дели се по *штаблима*, а не по *главама* потомака; а они, пак, потомци, који *заједно* (укупно) представљају *само једног* претка деле *део шог претка* по главама тј. на равне делове.

Да објаснимо ово једним примером:

Петар је умро. Имао је *три сина*: Б. В. и Г., који су сви, пре њега, помрли и након себе оставили децу, и то: Б. једног сина: *а*, В. два сина: *б.* и *в.*, а Г. три сина: *г.* *д.* и *ђ.* Заоставштина Петрова поделиће се у *три дела*, јер има *три штабла*, три његова сина. Један ће део добити *а*, син Б-ов; други: *б.* и *в.*, синови В-ови; а трећи: *г.* *д.* и *ђ.*, синови Г-ови. За овим ће: синови В-ови поделити међу собом део свога оца на равне делове (по $\frac{1}{2}$); а синови Г-ови, поделиће опет део свога цао такође на *равне* делове (по $\frac{1}{3}$).

206. — IV. Првенство (приоритет) мушке лозе над женском. — То се првенство огледа

а) у томе: *што синови* („мушка деца“) умрлога и *њихни пошомци* први наслеђују умрлога, *искључујући* из наслеђа *ћери* („женску децу“) умрлога и *њихне пошомке*, мушке и женске; и што и од *синовљевих* потомака, кад они при наслеђивању *представљају* свога умрлог оца а сина покојниковог, први наслеђују опет његови *мушки* потомци (тј. *унуци* умрлога) *искључујући* такође његове *женске* потомке (тј. *унуке* умрлога). То је смисао §§ 396 и 397. у вези с § 399;

б) у томе: што, кад *оца* умрлога нема, *браћа* умрлога и *њихни пошомци* први наслеђују *искључујући* из наслеђа *своје* (а и умрлога) *сестре* и *њихове пошомке*; и што од *брашњевих* потомака, кад ови при наслеђивању представљају свог умрлог оца а брата покојниковог, први наслеђују опет његови *мушки* потомци (тј. *синовци* умрлога) *искључујући* такође његове *женске* потомке (тј. *синовице* покојникове). § 402. „начином опредељеним“ а тим се мисли на §§. 396 и 397.

У оба случаја је, дакле, у основи једна иста идеја: да и при *непосредном* наслеђивању и при *посредном*

(тј. по праву представљања) наслеђивању: *синови* и њихово потомство искључују из наслеђа *ћери* и њихно потомство, или, *браћа* и њихно потомство искључују *сестре* и њихно потомство.

Та се идеја провлачи кроза *сва колена*. И

в) у томе: што се у трећем колону одваја линија *деда по оцу* од линије *деда по маџери*, тако, да на претке покојнике *по маџери* и на њихово потомство прелази наслеђе тек кад нема наследника ни из *шестог* колена у *очевој лози*.

§ III. Наслеђивање појединих колена.

207. — I. У опште. — Главни је кључ у нашем законском реду наслеђивања, вели сасвим умесно г, М. Стојановић, ово: „*којим редом долазе на наслеђе сродници једнога колена, тим истим редом долазе и сродници сваког другог колена, кад је оно на реду да да наследнике.*“

„А из *сваког* колена долази на наслеђе *отац* колена, по *свом властитом* праву; па, ако њега нема онда, *представљајући* њега, долази *његово потомство*. Само код *првог* колена долази *одмах потомство*, и то: *деца* умрлога лица, по *свом властитом* праву, па, ако деце његове нема, онда долази, *по праву представљања*, њихово *потомство*; јер је овде отац колена само умрло лице, које се наслеђује.“

„Потомство у *сваком* колону долази најпре *мушко*, па, ако њега нема, онда *женско*.

А из потомства, било мушког било женског, долазе на наслеђе прво они, који су у *ближем степењу* сродства с умрлим лицем. А ако је, пак, који потомак из тог *ближег* степена сродства *раније* умро, а оставио је иза себе свог потомства, онда ово *место* њега долази на наслеђе (тј. на његов део) по праву представљања.“

Све ово што је као *опште* речено излази јасно, кад се пажљиво проуче ова наређења: §§ 396—400 и 401—403., са законодавним тумачењем §-а 402. од 29. маја 1853. год., која се баве наслеђивањем сродника *првог* и *другог* колена, јер она не само да *једна*

друга доиуњују, него много штошта из њих вреди и за сва остала колена.“

208. — II. Наслеђивање првог колена. — Ово колена чини само умрло лице, које се наслеђује (*de cuius*), и његово потомство, мушко и женско; али на наслеђе одмах долазе његова деца, по свом властитом праву, а ако је које од њих умрло, онда место њега (тј. по праву представљања) долази његово потомство.

О реду наслеђивања деце умрлога лица и њиховог потомства говоре наређења §§-а 396—400. Из тих наређења истичу ова правила:

208. — 1. Синови („мушка деца“) умрлога лица, ма били из разних бракова, први наслеђују искључујући ћери („женску децу“) његове, односно сестре своје, и њихово потомство. § 396. — Дакле:

а) ако је само један син, он ће сам наследити сву заоставштину очеву или материну, или, имање родитељско (§ 397); а

б) ако има више синова, онда ће они сви заједно наследити родитељско имање и поделити га на равне делове (квоте), дакле по главама. § 397.

Ћери, пак, умрлога лица, ако их има, и ако су још девојке, имају право само на издржање и пристројно удомљење из тог родитељског имања по истојојем обичају у месту, где им је родитељ живео. § 397.

210. — 2. Деца преминулога сина умрлога лица (а то су „унучад мушка“, тј. унучад по сину, § 399.), и то опет прво мушка (тј. унуци), наслеђују, представљајући свога оца, из заоставштине дедине или бабине део свога оца (тј. „онолико, колико би он добио да је жив био.“ § 399.) и деле га на равне делове (§ 397.), а искључују из тог наслеђа и ћери умрлога лица (тј. сестре свога оца) и ћери свога оца (а сестре своје); а ако, пак, нема синовљеве мушке деце ни њихог потомства, наследите синовљева женска деца (тј. унукe умрлога лица), такође по праву представљања, део свога оца, који деле на равне делове (§ 400.). И оне искључују ћери умрлога лица (а сестре свога оца.)

По овоме дакле:

I. — Ако је преминули син умрлога лица био

једини син његов, те би, по § 396., он сам, да је жив, наследио *сву заоставшину* очеву или материну (т. ј. „родитељско имање“), то ће, *место њега* учинити *његова деца* а *унучад* умрлога лица, и то овако:

а) ако су та *синовљева деца*, или *унучад* умрлога лица само *мушка*, дакле: један син или више синова, онда ће тај син или ти синови (односно *унук* или *унуци*), представљајући свога оца, наследити *сву заоставшину* дедову или бабину и, ако их има више, поделити је међу собом на *равне делове*; а *искључиће* из тога наслеђа *ћери* умрлога деда или бабе а сестре свога оца, ако их има, зато, што би то исто учинио и њихов отац да је жив и да он наслеђује (§ 396.). Али ће и они бити дужни да из наслеђа дају *ћерима* умрлога лица, ако су оне још *девојке*, *издржање* и *пристојно удомљење* по постојећем обичају (§ 397.), јер би им то морао дати и њихов отац (гесп. њихов брат), место кога они наслеђују;

б) ако су, пак, та *синовљева деца* или *унучад* умрлога лица и *мушка* и *женска* (т. ј. и синови и *ћери*, односно и *унуци* и *унуке*), онда ће *само мушка деца* (синови; унуци), представљајући свога оца, наследити *сву заоставшину* дедову или бабину на *равне делове*; а *искључиће* из тога наслеђа не само *ћери* дедове или бабине (а сестре свога оца) него и *ћери* свога оца (а сестре своје). Али ће и они бити дужни да из тога наслеђа дају и *једнима* и *другима*, ако су још девојке, *издржање* и *пристојно удомљење* по постојећем обичају; и

в) ако су та *синовљева деца* или *унучад* умрлога лица само *женска*, т. ј. *једна ћерка* или *више њих*, онда ће та *ћерка* или те *ћерке* (*унука* или *унуке*), представљајући свога оца, наследити *сву заоставшину* дедову или бабину и, ако их је више, поделити је међу собом на *равне делове*; а *искључиће* из тога наслеђа *ћери* делове или бабине а сестре свога оца, ако их има, којима ће, ако су још девојке, бити дужне давати *издржање* и *пристојно удомљење* по постојећем обичају; јер би им то морао давати и њихов отац, место кога оне наслеђују. — Дакле, и *унука* и

сину искључује из наслеђа *ћери* умрлога лица. Неки правници ово оспоравају види ниже.

II. — Ако, пак, *преминули син* умрлога лица није био *једини син* његов, него има још *преживелих синова* његових, онда ће *деца преминулога сина* (односно унучад умрлога лица), представљајући свога оца, а по горе, под I. под а, б и в означеном реду, наследити заоставштину дедову или бабину заједно *с преживелим синовима* дедовим или бабиним, а својим *стричевима*, но тако, што ће она, сва у скупу, добити *очев део* тј. *онолико*, колико би добио и њихов отац да је жив и да он лично учествује у наслеђу; па ће потом тај очев део, као очево имање, међу собом поделити на равне делове. А у размери тога очевог дела према целокупној заоставштини дедовој или бабиној, даваће и одговарајући *део издржања и удомљења ћерима* дедовим или бабиним (тј. сестрама свога оца), ако их има и ако су још девојке. — И најзад

III. — Ако је умрло лице имало *два или више синова*, па су оба или сви *преминули* а иза себе оставили *децу своју*, онда ће *деца сваког сина понаособ*, и то прво *мушка*, па ако њих нема, онда *женска*, дакле по реду означеном под I. а, б и в, *представљајући свога оца*, доћи на наслеђе умрлога деда или бабе и наследити из тога *део свога оца*, а искључити из наслеђа *ћери* дедове или бабине. У овом ће се случају, дакле, заоставштина умрлога лица поделити *по таблицама* тј. на *онолико делова*, колико је било *синова* умрлога лица, па ће, по том, *део свакога сина* међу собом поделити *по главама* (на равне делове) *деца његова*, а унучад умрлога. Разуме се да ће и у овом случају *искључене* из наслеђа *ћери* умрлога лица имати право да траже од деце свих синова *сразмерни део* издржања и пристојног удомљења.

211. — 3. *Унучад синовљева, а праунучад умрлога лица, којима је отац или маћи* (а унук или унука умрлога лица *по сину*) *преминула*, наследити заоставштину умрлога лица (прадеда или прабабе) *по праву представљања* овако:

Прво ће праунучад (и то опет најпре *прауници*, па ако њих ни њиховог потомства нема, онда *прау-*

нуке) *представљајући свога оца или своју матер* (а унука или унуку по сину умрлога лица, како је који случај: а, или б или в под I. у броју 210), *стати напоредо с осталим преживелим унуцима или унукама умрлога лица*, (тј. с браћом или сестрама свога оца), а ако ових нема, онда с њиховим пошомством (како је који случај: II. или III. у броју 210);

Затим ће с њима заједно представљати заједничког им претка: свога деду а сина умрлога лица и доћи на наслеђе свога прадеде или своје прабабе (de cuius-a), и добити или сву заоставшину умрлога лица (de cuius-a), или само оео свога деде или своје бабе (како је кад случај: а) или б) у броју 209).

Затим ће ту заоставшину или тај део наслеђа поделити на толико равних делова, колико је било унука по сину умрлога лица, па део свакога унука наследиће деца његова (односно праунучад која га представљају, на равне делове.

Ето то је смисао друге тачке у § 399. „Тако и праунучади мушкој припада део својих родитеља умрлих“ (т. ј. унука умрлога лица).

212. — 4. *Ако нема синова умрлога лица ни њихова пошомства* (ни мушког ни женског) онда наслеђују *ћери његове и деле заоставшину његову („родитељско имање“)* на равне делове. (в. § 400., у коме се помиње само очино имање, али ово несумњиво важи и за *материно*; стога би боље било да је речено *родитељско* имање, као и у §-у 397.).

213. — 5. *Ћерино пошомство* (или „женско пошомство“, § 400) *наслеђује, по праву представљања преминуле ћери умрлога лица, и дели га међу собом онако као и синовљево пошомство* (§ 400.).

Дакле:

I. Ако је умрло лице имало само *једну ћер*, која је *преминула* и иза себе оставила и *мушку и женску децу* (тј. *синове и ћери*, односно *унуке* умрлога лица), онда ће *прво мушка деца* њена (дакле *синови* њени а *унуци* умрлога лица) наследити, *престављајући своју матер а ћер* умрлога лица, *сву заоставшину* дедову или бабину и *поделити* је међу собом на *равне делове* (§ 397.), а *искључиће* из тога наслеђа *женску*

децу преминуле ћери умрлога лица (односно сестре своје), којима ће бити дужна дати из тог наслеђа *издржање и пристојно удомљење* по § 397., ако су још *девојке*. — А ако су деца преминуле ћери умрлога лица, *сва женска*, онда ће она, представљајући своју матер, наследити *сву заоставишину* дедову или бабину и поделити је међу собом на *равне делове*.

II. — Ако је умрло лице оставило *више ћери*, од којих је *једна* преминула и иза себе оставила децу, онда ће ова, и то прво *мушка*, па ако ових нема, онда *женска* (в. напред I.), *представљајући своју маћер* (а ћер умрлога лица), доћи на наслеђе дедово или бабино, *заједно с преживелим ћерима* дедовим или бабиним, и наследити *део своје маћере*, тј. онолико, колико би и она наследила да је жива (§ 399. у вези с § 400. друга тачка), па ће тај део између себе поделити на равне делове.

III. — Ако је *ћерин син* (а *унук* умрлога лица) такође умро, а оставио иза себе *децу* (тј. *унучад* ћерину а *праунучад* умрлога лица), онда ће опет прво његова *мушка деца*: синови (тј. *ћерини унуци* а умрлога прауници) доћи на наслеђе, представљајући свога оца, па заједно са *преживелом браћом* његовом (а синовима *ћериним* односно унуцима умрлога лица) представљати своју бабу (односно преминулу ћер умрлога лица), па затим заједно с *преживелим ћерима* умрлога лица поделити наслеђе на толико делова, колико је ћери умрлога лица, и они, сви скупа, добити део преминуле ћери умрлога, коју они представљају. Тај ће део затим поделити на толико делова, колико је преминула ћер имала синова, па део преминулог јој сина добиће деца његова и поделити га међу собом на равне делове.

А ако *ћерин син* није оставио мушку децу већ женску, онда ће га ова у наслеђу представљати и његов део добити из наслеђа (прадеда или прабабе) и међу собом га поделити на равне делове.

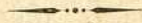
Али кад год *поштомци преминуле ћери* умрлога лица (синови, унуци и т. д.) долазе, по праву представљати, на наслеђе па искључују *своје сестре*, они су као год и синовљеви потомци дужни давати им из

наслеђеног дела *издржање* и *пристојно удомљење*, ако су још *девојке*.

IV Ако су *две* или *све ћери* умрлог лица преминуле и иза себе оставиле потомство (синове и ћери, унучад и праунучад и по сину и по ћери) онда ће *поштомство сваке ћери* понаособ доћи на наслеђе умрлога лице оним редом и онако, како је то речено под III.

(Наставиће се)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

О УРАЧУЊИВОСТИ БЕЗ ОБЗИРА НА СЛОБОДНУ ВОЉУ.

КРИТИЧКИ ПОГЛЕД НА ДАНАШЊЕ СТАЊЕ У НАУЦИ И ЗАКОНОДАВСТВУ.

НАПИСАО

Др. М. Миљковић

— Свршетак —

V. О смањеној урачуњивости.

Што је појам о смањеној урачуњивости нашао места у науци кривичнога права има се благодарити психијатрији и њеним представницима.

Колико је год важно и интересно питање о урачуњивости по себи, толико је исто од значаја и питање о смањеној урачуњивости. Ово питање је изазвало у науци велику научну препирку, и мишљења су исто тако подељена, као и у самом питању о урачуњивости у опште.

Но да би могли ово питање претрести с научне стране и о њему дати свој суд, потребно је најпре одредити: шта се у науци разуме под тако званом *смањеном урачуњивошћу*?

Пошто је и сам појам смањене урачуњивости по-никао међу психијаторима, то су се они и трудили да га што ближе одреде. Они су пошли са тачке гледишта, да има и таквог душевног стања, у коме се неко не може огласити за неурачуњива, а међутим ни ослобођење од сваке казне не би било целисходно.

Психијатор Dr. Виле(18) мисли, да се ово сумњиво душевно стање налази у овим случајевима:

(18) Zeitschrift f. Schweizer Strafr. 1890. стр. 12.

1. у добу сумњиве урачуњивости (без сумње малолетства) и у дубокој старости;
2. у извесним физиолошким периодама полне зрелости код жена;
3. код слабоумних и глуво-немих;
4. под утицајем извесних нервних болести, као хистерије, хипохондрије, епилепсије, сомнамбулизма и хипнотизма;
5. у извесним случајевима алкохолизма, морфинизма, грознице и трауматизма;
6. под утицајем наслеђа, ако је ко год од предака преболео неку душевну болест.

На ову мисао о смањеној урачуњивости дошли су лекари из простога узрока, што су законске дефиниције о урачуњивости махом непотпуне и скучене, и што ни сами лекари нису увек у стању тачно да одреде, да ли у конкретном случају постоји душевна болест. По медицинској науци, има доста случајева, у којима се не може неко огласити за умоболна, а његово психичко стање опет зато није сасвим нормално.

Као што се, дакле, види, нешто услед празнине у закону, а нешто услед несавршенства у медицини долази се до погрешних закључака, који хоће да се прогласе као научне догме.

Ако узмемо у обзир све оно, што смо о урачуњивости у опште казали, онда сасвим логично изилази да човек може бити или у стању урачуњивом или неурачуњивом. Ако неко под утицајем какве теже нервне болести или хистерије и т. п. учини какво кривично дело, онда је бесмислено таквога осуђивати, ма и на најмању казну. Јер, чим се код некога констатује јаче нервно растројство или каква душевна аномалија, онда је то болестан човек, коме је место у болници или заводу за такве болеснике, али ни у ком случају у казнионици. Веома леп пример наводи у том погледу професор Лист у своме предавању: „die strafrechtliche Zurechnungsfähigkeit“ (19) које је држао на III. међународном конгресу психолога 4/VIII 1896 г. Пред судом одговара једна дванаесто-годишња девој-

---

(19) Z. XVII стр. 78—79.

чица због убиства једног детета од две године, које јој је било поверено на чување. Убиство је извршила с тога, да би детету могла одузети неке минђушице, за који је новац купила себи слаткиша. Она нити одриче дело, нити се каје. Због ове моралне блесавости порађа се сумња у њену урачуљивост. Лекари веле, да је ово случај моралног лудила, али судије се не даду завести сумњом психијатора — вештака. Они осуђују девојчицу, али због смањене урачуљивости, на блажу казну. И шта је последица? Девојчица ће у најбољем добу изићи из казненог завода и вратити се у друштво. Њено унутарње биће остало је непромењено. Затвор није могао изменити њено душевно поремећење. Она је поново опасна по друштво, у које се она „по закону“ пушта као дивља звер. Она је слободна и нико је не може спречити да понова убија децу.

Из овога лепог примера Листовог изилази јасан закључак, да је појам смањене урачуљивости апсурдан. Јер, смањена урачуљивост претпоставља изрицање блаже казне, после које дотични може опет понављати чињење кривичних дела и опет бити осуђиван на сразмерно блаже казне.

Што се тиче правника, они су се различно држали према теорији о смањеној урачуљивости.

Има их, који су је усвајали потпуно, полазећи са гледишта слободне воље. Узимајући да човек има слободну вољу, они веле, да има случајева у којима слободна воља није поништена, али је услед разних узрока као: нервних болести, старости и т. п. знатно ослабљена. У таквом случају, веле, не може се дотични огласити за неурачуљива, а било би неправо осудити га као сасвим нормалног злочинца. И у овом случају огледа се како је слободна воља непоуздан ослонац за одређивање урачуљивости. Индетерминисте, као заступници слободне воље, тврде, да у нормалним приликама човек има слободу избора у предузимању својих радњи. А када се појави сумња у душевно стање оптуженога, онда се мора испитивати, да ли је и у колико слободна воља била искључена. Ми налазимо, да баш и када се човек стави на гледиште слободне воље,

да се ни онда не може утврдити, у случајевима душевне аномалије, да је слободне воље било ма у ком ступњу. Психичка радња је недељива и веома компликована, тако, да се она може оцењивати само по делима. И чим неко услед каквог абнормног душевног стања изврши какав злочин, мора се узети, да је услед таквог стања воља била поништена, баш и када би се претпоставило, да има слободне воље. Као год што нема оправдања тврђење, да слобода воље постоји, исто тако нема смисла делити слободу воље на неке ступње.

Када је и самом науком утврђено, да ма и најмања душевна поремећеност или аномалија утиче на целокупну индивидуалност једнога човека, онда је сасвим неоправдано и управо заблуда говорити о некој урачуњивости код таквих људи. Степена урачуњивости нема нити може бити. Човек је или урачуњив или неурачуњив; средине нема.

Према свему, што смо о урачуњивости у опште казали, било би излишно напоменути, да су сви приврженици позитивне (италијанске) школе, као и сви заступници детерминизма противници теорије о смањеној урачуњивости. А то је само доказ о њиховој великој доследности. Међу детерминистима чини изузетак пок. проф. Меркел (Lehrbuch ст. 54.), који жали, што немачки крив. законик није о томе донео нарочиту одредбу. Меркел сматра, да би оне, који су стално слабоумни, али имају минимум душевне способности, као и оне, код којих постоје болесни абнормитети и поремећаји душевних функција, требало уврстити у ред оних, код којих је смањена урачуњивост. Међутим, ово су неурачуњива лица, и она припадају нарочитим заводима.

Да се не би много губили око излишних разлагања у овом питању, главно је истаћи најважнију страну питања и о њој дати своје мишљење.

Као главна страна у питању о урачуњивости истиче се питање: *ко ће и под којим условима бити осуђен, а ко не?* И ми смо о тој страни питања на своме месту говорили.

Питање о смањеној урачуњивости поникло је услед

бојазни, да се извесна опасна лица по друштво не би извукла испод казне, или да не би била осуђена на неправедну казну.

Међутим ово питање треба схватити овако. Урачуњив човек одговара и казни се. Неурачуњив се не казни, али, ако је код њега душевна болест или ма каква аномалија, он ће се предати нарочитом заводу за таква лица, где ће остати све дотле, докле код њега та болест или аномалија траје. Ово је једино правилно решење овога питања.

Смањене урачуњивости нема. Јер, казнити слабоумника једног или душевно абнормног човека била би и неправда и бесмислица.

Ради потпунијег решења овог питања ми ћемо навести дотичне одредбе швајцарског пројекта крив. законика и неке друге законске одредбе, из којих ће се видети, како је ово питање схваћено, а како га треба схватити

Пројекат швајцарског кривичног законика у II одељку чл. 11. даје овакву одредбу о смањеној урачуњивости:

„Ако су душевно здравље или свест учиниоца били само окрњени, или ако је он био недовољно душевно развијен, онда судија ублажава казну по своме нахођењу.“

Ова нам одредба најјасније показује, да је швајцарски пројекат подвео под смањену урачуњивост случајеве, који се убрајају у случајеве неурачуњивости. Као што смо раније видели, руски пројекат (сада већ закон) обухватио је и ове случајеве својом одредбом о неурачуњивости. И, као што смо напред изнели разлоге, сасвим оправдано. У потврду овога нашег мишљења навешћемо чл. 13. швајцарског пројекта, који у овом питању није био доследан. Он гласи:

„Ако јавна безбедност изискује, да се неурачуњиво лице или лице са смањеном урачуњивошћу чува у каквом заводу за лечење или неговање, онда то суд наређује. Исто тако наређује суд и отпуштање, када нестане узрока за чување.“

Ако стање неурачуњивог лица или лица са смањеном урачуњивошћу, ради његовог бољитка, изискује

да се оно лечи или негује у каквом заводу за лечење или неговање, онда суд упућује таквог болесника управној власти, ради пријема у такав завод.

Ако је лице са смањеном урачуњивошћу осуђено на казну лишења слободе, и ако време његова издржавање казне, на дан отпуштања из завода за лечење или негу још није истекло, онда ће он имати да издржи и онај остатак казне.“

Одредба о упућивању неурачуњивих у заводе за лечење сасвим је на своме месту, и суд треба увек, ради безбедности, да својом одлуком упућује таква лица у заводе за њих одређене. А одредба о лицима са смањеном урачуњивошћу противуречи одредби, по којој се ова лица осуђују, ма и на блажу казну. Јер, када се у чл. 13. увиђа, да такво лице треба упутити у завод за лечење или негу таквих болесника, онда нашто осуђивати такво лице на заточење или затвор? Чим постоји ма каква душевна аномалија, њу треба лечити. Казна, у овом случају, без икакве је цељи. Исто тако бесмислица је, да се лица са тако званом смањеном урачуњивошћу, пошто се отпусте из завода за лечење, упућују на издржавање казне. Ако је лице, које је у неурачуњивом стању, или, као што неки веле, у стању смањене урачуњивости, извршило кривично дело, услед лечења оздравило, онда опада опасност, да ће такво лице поново учинити кривицу у таквом стању, због кога је било упућено на лечење. — Па, на што онда казна?

Јасно је, дакле, да је швајцарски пројекат унео одредбу о смањеној урачуњивости само због св је непотпуне дефиниције о урачуњивости, те је с тога морао донекле бити и недоследан.

Да видимо, како су ово питање решила друга законодавства.

Од позитивних законодавстава нису усвојила појам о смањеној урачуњивости ни француско, ни немачко, ни аустријско, ни наше, па ни нови руски кривични законик, који је својом одредбом о неурачуњивости обухватио и оне случајеве, које би извесни научари хтели да уврсте у случајеве смањене урачуњивости.

У аустријском крив. законнику налази се до душе

једна одредба, која би се могла у неколико односити на смањену урачуљивост, али се она опет коси са једном тачком одредбе, која говори о урачуљивости, те се с тога примена те одредбе може доводити у сумњу.

У ублажавне околности, о којима говори § 46. аустр. крив. законика у тач. под а) убројава законодавац и случај, ако је учинилац кривичног дела слабог разума. Међутим у тач. е — по цитирању српског превода, иначе тач. f. оригинала — § 2., који говори о неурачуљивости, сматра се за неурачуљива онај, који учини крив. дело, а није знао какве последице отуда могу произићи. А пошто је ово могуће код људи слабог разума, то се ове две одредбе косе.

Наш кривични законик сматра овакав случај као олакшавну околност — тач. 1. § 59. казн. зак. која гласи: „ако кривац није разумевао, колико зло може изаћи из његова дела, и какво ће велико зло њега самога за то постићи.“

У колико се ова одредба односи на субјективну страну кривичнога дела, ово неразумевање од стране оптуженога морало би се теоријски сматрати као основ за неурачуљивост. А ако је на пр. учинилац кривичнога дела желео као последицу извесно зло, онда у том случају постоји урачуљивост, али би му се могла узети као олакшавна околност то, што није желео онакве последице. Па пошто стилизација поменуте зак. одредбе није сасвим јасна и одређена, то би је требало разумети онако, како одговара тенденцији закона. Законодавац је, без сумње, хтео да казни мањом казном онога, из чије радње произиђе веће зло, но што је он сам желео, а не да казни у опште онога, који није *разумевао* шта ради и какве ће последице отуда произићи.

Норвешки пројекат крив. зак. усвојио је принцип смањене урачуљивости, што се види из § 39. у вези са § § 44—47. и 56. пројекта. Разлика између швајцарског и норвешког пројекта у овом погледу у томе је, што норвешки не наређује, да се онај, који се из завода за лечење отпусти, упућује у казнени завод, ради даљег издржавања казне, ако време осуде није

истекло за време његова бављења у заводу за лечење. У том погледу је норвешки пројекат рационалнији, и ако се начелно појам о смањеној урачуњивости не може одобрити.

Међутим, нови бугарски кривични законик који заузима једно од бољих места међу модерним крив. законцима, није усвојио принцип смањене урачуњивости.

Досадањим својим излагањем ми смо се трудили да докажемо, да је појам о урачуњивости поникао услед рђавог схватања саме урачуњивости и да је тај појам у основи погрешан. Чим се у позитивни закон унесе рационална одредба о урачуњивости, онда ће и појам о смањеној урачуњивости по себи отпасти. Наш крив. законик има одвећ непотпуну и нејасну одредбу о урачуњивости, као што смо то раније показали, те с тога би ту одредбу требало што пре изменути.

VI. О урачуњивости малолетника.

За појам урачуњивости тражи се, да је дотично лице достигло извесан ступањ умне развијености и зрелости. Само у том случају може оно оценити, да ли је радња, коју предузима, противузакона и да ли из ње могу произићи рђаве последице.

Као што знамо, човек се и телесно и умно развија поступно, и до потпуног његовог развића треба да прође извесан низ година. Ово време се не да тачно одредити, јер и телесно и умно развиће зависе од индивидуалних особина, које опет зависе делимице од наслеђа, а нешто опет од прилика, под којима се индивидуа развија, од климатских утицаја и најзад од особина саме расе. Према томе, доба потпуне телесне и умне развијености и зрелости не може се тачно одредити.

Када је, дакле, утврђено, да се до умне зрелости долази тек у извесном добу старости, онда је сасвим оправдано, што и наука и позитивно законодавство, у извесном добу малолетства, искључују урачуњивост и кривичну одговорност.

Но сада настаје главно питање: коју границу

старости треба поставити за неурачуњивост, т. ј. од кога доба старости треба да почиње урачуњивост једнога лица?

Према ономе, што смо мало час рекли о умној зрелости, изилази, да је праву границу неурачуњивости тешко одредити. С тога се и научари и позитивна законодавства разликују у одређивању ове границе. Нарочито се мимоилазе и наука и законодавство у погледу одређивања границе апсолутне неурачуњивости, т. ј. до кога се доба старости дотично лице има сматрати као неурачуњиво и без нарочитог испитивања: је ли то лице урачуњиво или не.

Француски *code pénal* не поставља границу апсолутне неодговорности, већ тражи да се у конкретном случају испита, да ли је дотични радио с *разбором* (*avec discernement*). Према томе, ако је оптужени испод шеснаест година, а радио је без разбора, онда се пушта, али ће се, према приликама, дати или родитељима или у какав завод за поправку, где ће остати онолико времена, колико се пресудом одреди, али не може ни у ком случају прећи време његове двадесете године старости (чл. 66. *code pénale-a*).

А ако је овакав малолетник радио с разбором, онда ће се казна одређивати блаже, а закон одређује, како ће се те казне одређивати, у чл. 67-ом.

Овај систем француског крив. зак. браг и *Garô*(20) између осталог наводи, да је тешко одредити границу апсолутне неодговорности и због тога, што је у земљи, као што је њихова, тешко подвести под један општи закон људе различне расе и који живе под разним климатима. Међу тим, могло би се десити, да се неко извуче испод кривичне одговорности, због тако постављене границе, и ако се има уверење, да је радио с разумевањем или разбором.

Али овај француски систем одређивања урачуњивости код малолетних има и својих противника, и то међу самим француским криминалистима, као што су: *Роси*, *Ели* и *Оршолан*. * У главном мерењу, што се

(20) *Garraud*, *Précis de droit criminel*, стр. 185. и др.

* в. *Gretener*, *Zurechnungsfähig*, стр. 142 и 143.

на оптуженичку клупу могу доводити и деца од 5—6 година.

Код законодавстава, која одређују границу апсолутне неурачуњивости, наилазимо на одвећ различно постављање те границе. Шта више, не може се рећи, да је ово постављање границе диктовано ни особинама расе ни климатских односа, под којима живе дотични држављани. Докле на пр. руски крив. законик поставља као границу апсолутне неодговорности 10 година старости, дотле немачки крив. зак. у § 55. поставља границу од 12 година, швајцарски пројекат, у чл. 9., 14 година, норвешки такође 14 година, наш крив. зак. у § 55., као и немачки, 12 година, а аустријски у § 237., као и руски, поставља границу од 10 година.

Као што се види, ова граница неодговорности постављана је од ока и произвољно, без нарочитог критеријума.

Ми ћемо радо признати, да је веома тешко одредити границу старости, до које се код индивидуе узима апсолутна неурачуњивост. Али, да ли то треба да буде разлог, да се и сасвим мала и умно неразвијена деца доводе пред суд и на оптуженичку клупу? Треба само замислити, колико би оптуживање и мале деце (на пр. од 7—8 година) давало посла судовима и отежавало процедуру.

Ми држимо, да је одређивање законске границе о апсолутној неодговорности потребно и целисходно.

Настаје само питање: које доба старости треба узети као границу неодговорности?

Одговор на ово питање може бити само тај, да ово питање треба свака држава да реши с обзиром на особине расе својих држављана, климатске односе и остале прилике, које утичу на интелектуално развиће дотичног народа.

Што се нашег народа тиче, ми држимо, да би та граница требала да буде 10 година. Ово је свакако доба, до кога интелектуално развиће једнога детета не може бити такво, да је оно у стању да појми каквоћу и значај извесних радња и њихове зле последице. Ако би се у овом погледу десио и какав изузетак, он би био тако редак, да се с њиме не сме рачунати.

Ми видимо, да је ово доба, као границу апсолутне неурачуњивости, узело и руско законодавство, које има да рачуна и с тим фактом, да је у северним покрајинама руским умно сазревање доцније, но у средњој Европи. Поред руског ово доба усвојило је и аустријско, па и бугарско законодавство у свом новом кривич. законнику.

Али, сада се истиче као по све важво питање: на који начин треба решити питање о урачуњивости малолетника, који су прешли границу апсолутне неурачуњивости?

И ово питање решавају и наука и позитивно законодавство разнолико.

Пре свега, истичу се као главни моменти, да сви малолетници нису у једном истом добу подједнако умно развијени, и да њихова урачуњивост не може бити подједнака за сва кривична дела. Неко дете може бити, на пример, потпуно урачуњиво за крађу, докле ће за дело фалсификата бити неурачуњиво. Ово су факта утврђена искуством, те се с њима мора рачунати.

Према томе изилази јасно, да се малолетници, пошто пређу границу апсолутне неурачуњивости, морају увек испитивати, до извесног доба, колико су умно развијени, и да ли је за дотично дело код њих могло бити урачуњивости.

Поред овога истиче се питање: да ли код малолетника треба испитивати само интелектуалну страну, или треба гледати и на оне моменте, који и код пунолетних условљавају урачуњивост?

И у овоме погледу мишљења су се мимоилазила, те отуда и у позитивним законодавствима разнолико регулисање овога питања.

Француски *code pénal*, који тражи да се испита, да ли је малолетник радио с разбором (*avec discernement*), не упушта се у даље испитивање онога, што условљава урачуњивост, а тако исто и остали крив. законици, који су усвојили *discernement* — разбор као критеријум за кривичну одговорност малолетника. У ове спада наш крив. законик (§ 55—57.) и немачки (§ 55.—57.), који се разликују само у толико, што наш крив. законик гледа на разбор од навршене дванаесте

до шеснаесте, а немачки од навршене дванаесте па до осамнаесте године. Сем тога, немачки крив. законик помиње изреком, да се мора увек испитати, да ли је малолетник при вршењу крив. дела појмио или разумео да је то дело кажњиво — „die zur Erkenntniss ihrer Strafbarkeit erforderliche Einsicht nicht besass.“

Према овоме може се ипак узети, да је немачки законодавац ипак ставио захтев, да се код малолетника између навршене 12-те и 18-те године испитује, да ли је у конкретном случају код њега постојала урачуљивост или не. Док, међу тим, према тексту француског чл. 66. и нашег § 56. крив. зак. мора се извести закључак, да је законодавац хтео да се код малолетника испита само интелектуална страна, без обзира на психолошко-правничку страну.

Међутим ми држимо, да је испитивање и психолошко-правничког момента код малолетника, т. ј. истраживање, да ли је малолетник појмио правну и моралну страну свога дела потребно, јер иначе не може бити говора о његовој урачуљивости. Од констатовања овога момента зависи, како ће се поступити са малолетним злочинцем и у какав ће се завод он упутити. Јер и код малолетника, који су у добу испод границе апсолутне неурачуљивости, може суд одредити, да се предаду у какав завод за поправку, а код нас родитељима или туторима, да их они казне.

Има криминалиста, који су противни томе, да се код малолетника испитује, је ли он у опште урачуљив или не. Тако је проф. *Фоиницки*(21) био противан томе, да у руски пројекат крив. зак. уђе и тај захтев о урачуљивости малолетника. Он је противан томе у главном са тог разлога, што налази, да би суд више требао да се бави испитивањем саме личности, но онога дела, које је малолетник извршио. По *Фоиницком*, судије треба само да реше питање, да ли малолетника треба ставити под јавно старатељство у виду принудног васпитања, па ако суд нађе да треба, онда га предати надлежној власти, која ће се о извршењу тога старати.

(21) Mitteilungen der Internationalen krimin. Vereinigung, II Bd. стр. 47 и др.

До оваквог мишљења могао је Фоиницки доћи само с тога, што данашњи казнени заводи ни за одрасле, а толи за малолетнике, не одговарају своме циљу, те он с тога хоће да избегне упућивање малолетника у казнени завод, што би морало бити, ако се малолетник огласи за урачуљива и на казну осуди.

У овоме погледу Фоиницки има право. Но, пошто све теорије крив. права могу имати практичне вредности једино тада, ако се казнени заводи из основе реформишу, те постану заводи за рационално васпитавање и навикавање на одговарајући рад, — то је онда јасно, да принципијелно решавање појединих питања у крив. праву стоји у тесној вези с питањем о казни и казним заводима.

Према овоме, ми свакојако сматрамо, да се питање о урачуљивости мора и код малолетника испитивати и решавати.

Нови руски крив. законик у своме чл. 34. усвојио је ово гледиште. Од навршене десете па до навршене седамнаесте године мора суд да испита, да ли је малолетник појмио каквоћу и значај кривичног дела, које је извршено, и да ли је могао владати својим поступком.

Према чл. 10. швајцарског пројекта, код малолетника, који су навршили четрнаесту, а још нису осамнаесту годину, има суд да испита малолетникову *моралну* и *умну* зрелост.

Пошто пројекат даље прописује у какве ће се заводе за поправку малолетник упућивати и на које време, и пошто се малолетник, испод навршене осамнаесте године, не осуђује на обичне казне, које прописује крив. законик, могао би се извести закључак, да је пројекат игнорисао питање о урачуљивости малолетника.

Но ми држимо, да испитивање *умне* и *моралне* зрелости обухвата потпуно питање о урачуљивости. А што пројекат не одређује за ове малолетнике обичне казне, то је сасвим умесно, јер обични казнени заводи били би за малолетнике више од штете но од користи.

Норвешки пројекат у § 46. ставља као границу апсолутне неурачуљивости навршену четрнаесту годину.

Од тога доба па до навршене 18-те године, по § 55., не може се осудити на доживотно заточење, а код појединих казни може се сићи и испод минимума.

Као што се види, према норвешком пројекту, судија мора испитивати код малолетника и урачуљивост, јер се на њих примењују обичне казне, само са извесним ублажавањем.

Бугарски крив. законик у чл. 42. од навршене десете па до ненавршене седамнаесте испитује, је ли дело с разбором извршено. Ако је дело извршено с разбором, онда се казне, према чл. 57.—59., ублажавају.

Дакле, и бугарски кривични зак. захтева код малолетника урачуљивост, па да се могу осудити, наравно блаже од пунолетних.

Као што се види, урачуљивост се мора испитивати и код малолетника, без обзира на то, хоће ли се они осуђивати на исте казне као и пунолетни, или ће се упућивати у нарочите заводе за поправку.

Што се тиче максималне границе малолетства ни њу није лако одредити, али би се за средњу Европу могло узети доба старости од 17 година, као што и чине многа законодавства.

Пре но што завршимо ову расправу налазимо за потребно да објаснимо, шта нас је руководило да се бавимо питањем: да ли урачуљивости може бити, без обзира на слободну вољу?

Од колике је важности питање о слободној вољи у кривичноме праву, доказ је не само велика борба, која се око тога питања водила и води, већ се важност тога питања огледа поглавито у томе, што од правилнога схватања и решења тога питања зависи, хоће ли се целокупна зграда кривичнога права поставити на правилну основу.

Закон узрочности је један општи закон у васиони, а истраживање узрока свима појавама, па и социјалнима даје не само објашњења, већ и могућности, да се пронађу средства било за отклањање или смањивање узрока, чије су последице штетне по појединца и друштво.

Претпоставка о слободној вољи човечјој учинила

је велика зла друштву. Сматрајући злочин као израз слободне воље злочинчеве, друштво не само што није ништа предузимало, да се узроци злочина отклањају и смањују, већ је завело тако свирепе казне за сузбијање злочина, да је тиме, с једне стране, вршило велику неправду и свирепост, а с друге стране, пропустило учинити оно, што је могло, да се број злочина бар смањи.

Али није слободна воља у вези само са питањем о казни. Казни мора претходити кривично дело, које се извесноме лицу у кривицу приписује. Отуда је постављено и начело у кривичноме праву, да кривично одговоран може бити само онај, који је у времену вршења кривичнога дела био урачуљив, т. ј. коме се кривично дело може у кривицу урачунати. И сада је настало питање: када ће се извесном лицу неко кривично дело у кривицу урачунати?

Постављено је као начело: да се за појам кривичнога дела тражи, да је оно учињено из *зле намере*. Тражи се, дакле, да неко зна, да је извесно дело кажњиво, законом забрањено, па да га он при свем том учини. И овоме се начелу не би имало шта замерити.

Али, сада су криминалисте од једном дошле на сасвим погрешну мисао, да урачуљивост доведу у везу са слободном вољом. Они су вољно или хотимично вршење кривичнога дела идентификовани са слободном вољом и тиме изазвали велику забуну у науци и законодавству.

Ми смо на своме месту износили доказе противу постојања слободне воље код човека, а уједно смо изнели и принцип, да кривична одговорност злочинца треба да се оснива на његовој антисоцијалној радњи и праву самоодбране од стране друштва. Друштво ради свога опстанка и културног развића мора живети по извесним законима, и огромна већина се потпуно и лако прилагођава тим друштвеним законима. Један мањи део друштвених чланова, нешто услед индивидуалних особина, а нешто услед социјалних прилика, под којим се развија и живи, не може да се прилагоди захтевима друштва. Њихове су радње детерминисане разним факторима (антрополошким и социјалним) и то

7. 10. 11.

у рђавом правцу, исто тако, као што су радње осталих чланова детерминисане у добром правцу, јер су или наследили боље антрополошке особине, или живе у бољим социјалним приликама. Према томе, она мањина друштвених чланова сматра се као абнормна и антисоцијална појава. Од њих се друштво мора заштићавати и бранити. Међутим њих не треба мешати са душевно болеснима, који такође могу бити опасни по друштвени ред. У осталом ми смо, на своме месту, поменули и ту разлику.

Према овоме, практична страна питања у овоме је. Када се већ не може узети, да је злочин последица слободне воље, већ да је он резултат детерминисане радње, на што онда правити разлику између злочинца урачуњивог и неурачуњивог? — Ево зашто.

Када се код урачуњивог лица зна, да је оно потпуно свесно, да је његова радња законом забрањена и да су њене последице зле, онда је претпоставка, да ће се такво лице, ако се на њ примене средства према теорији о индивидуалисању казне, моћи временом дотерати да се прилагоди правилима друштва. Претпоставка је, да ће се индивидуалним утицањем моћи његове будуће радње детерминисати у добром правцу. Код оних, код којих ово утицање остане без успеха, мораће се прибећи вечитом заточењу у казненом заводу.

А пошто је код душевно болесних узрок злочину друге природе, то се и они морају подврћи нарочитој процедури у болницама за њих одређеним.

Држимо, да је резиме нашег излагања јасан.

1) *Казна мора престати да буде шаблонска. Она се мора индивидуалисати.*

2) *Казнени заводи морају се претворити у васпитне заводе, у којима ће се осуђени привикавати на строги и озбиљни рад.* Без тога нема прилагођавања друштву.

Ето, у којој смо цељи написали ову расправу. Када држава изврши реформу у горњем смислу, онда ће отпасти многе заблуде из кривичног права, па и заблуда о слободној вољи. Кривично право ће престати бити скуп апстрактних догама и постаће саставни део социологије, што оно и треба и мора да буде.

ПРАВО НА ЗАКОНИ ДЕО

У

НЕМАЧКОМ ПРАВУ

с погледом на римско, по Конраду, Козаку и Хајнриху Дернбургу

од Драг. Вељковића, адвоката

А

Историско развиће права на закони део.

Закони део — *portio legitima* — је онај део заоставштине покојникове, који мора извесним сродницима покојниковим, који би му и иначе, по законом реду наслеђа, били најпречи сродници, остати неповредним.

Једна овакова врста прибављања наслеђа важила је у Риму још од старијих времена као сродничка дужност — *officium*. У прво време није држава приморавала, да закони део остане наследницима неповредим. Утицај породичног дружења и притисак јавнога мњења били су толико јаки, да су створили правила за осигурање законога дела.

Кад су у последње време републике ови фактори почели да слабе и слобода тестирања почела да се злоупотребљава, постала је од ове, раније само сродничке дужности, законска дужност. Ова је новина, дакле, постала из крила самога народа, а преко великог народнога суда *центумвираша*, који је у оно време, и судио о наслеђу.

У томе добу није била никаква тужба, којом би се закони део могао директно да тражи. Целъ се постижавала заобилазним путем, тужбом званом *querella inofficiosi testamenti*, са којим је и развиће права на закони део најтешње везано.

Querella inofficiosi testamenti била је првобитно и још у класичноме добу једино правно средство, којим је овлашћени на закони део могао, да се бори противу тестаента, којим му је закони део окрњен.

У почетку се за одбрану законога дела употребљавала тужба *hereditatis petitio ab intestato*, а доцније, у току развића, *querella* је постала једино право средство за одбрану законога дела, која је сасвим различна од обичне тужбе за наслеђе (*hereditatis petitio*).

Највише је био сопствен начин, како се ова тужба заснивала. У доба, када се *querell-a* уводила, тужилац, коме није био остављен закони део, није био правно повређен, јер старо доба није познавало право на закони део. На место правног гледишта стављено је гледиште части. Повређени тужио се на неправу, које му је учињено, што му тестатор, у пркос његовом блиском сродству, није ништа или му није довољно оставио.

На овоме се ређало даље тврђење тужиочево, да тестатор, који му је без основа повредио част, није био, управо, при свести. На овоме дупломе основу, остварила се, најзад, његова молба, да му се, као интестатском наследнику, досуди интестатски део.

Ова молба, кад се добро разгледа, битно се разликовала од обичне тужбе за наслеђе.

Тужбом за наслеђе тражио је онај наследник, који не држи заоставштину, да му онај наследник, који држи заоставштину, уступи припадајући наследни предмет на основу његовог по закону наследног права.

Кверелом, на против, тражио је онај, који има право на закони део, од тестаменталног наследника смањивање (*Rescession*) тестаента до висине његовог интестатског дела. Често се овоме прикључивало и пресуђење, да се и сама ствар изда, али не увек.

Тужба за наслеђе хтела је остварење права, које постоји, а кверела заснивање правнога стања, како би оно требало да је.

На тужбу за наслеђе имали су права они блиски сродници, који би били интестатски наследници покој-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

никови, а којима није четвртина наследнога дела, која би им по закону припала, остављена, ако за то није било законских основа.

Ова се четвртина у пракси утврђивала по аналогiji на *lex falcidia*. Који су сродници имали права на ову тужбу, у пракси није било утврђено. На њу су имали права и рођаци по оцу и рођаци по матери у усходећој и нисходећој линији, а браћа и сестре само под нарочити претпоставкама.

Истицала се једна нарочита *successio in querellam*. Ако покојник своје најближем интестатском наследнику и ономе, који има права на закони део нпр. своје сину, није оставио закони део, па син не може или неће да подигне тужбу (*querell*) онда је право на подизање ове тужбе прелазило на најближег интестатског наследника и онога сродника, који би имао право на закони део нпр. на унука, ако, наравно, ни овоме, опет без узрока, није ништа остављено.

Основ је кверели увреда онога сродника, који је овлашћен на закони део; циљ јој је ублажење услед смањивања тестаментa; она је *vindicatum spirans*.

Овим се објашњавале следеће особености:

а). *Querell*-а је била чисто лична. Само, кад је, већ, подигнута или, бар, припремљена, наслеђивао ју је наследник оштећенога.

б). Свако, ма и индиректно, признање тестаментa искључивало је тужбу, јер је оно доказивало, да увреда није била толико велика.

в). Тужба је застаревала за 5 година, рачунајући од дана, кад је наступио случај наслеђа за тестаменталне наследнике. Оволико време нерада увређенога показивало је, да уврда није била тешка.

г). *Querell*-а је била помоћно (*subsidiär*) правно средство.

Пошто је кверела имала за циљ смањивање тестаментa у корист овлашћених на закони део, то се, у погледу на личности тужиоца и туженога, имало да примети као нужно:

а). Тужбу је могао подићи и онај, у чијим се рукама налазила заоставштина.

б). Могли се оптужити тестаментални наследници

као и универзални фидеикомисари и закони потомци њихови. Није се тражило, да је заоставштина у њиховим рукама.

Легатари по тестаменту, који је противно дужности направљен, могли су, у исто време са тестаменталним наследницима бити оптужени, а тако исто могли су, и по својој вољи, интервенисати. Самостално, пак, са *querell*-ом нису могли бити оптужени.

Смањивање тестамента ишло је до висине интестатског дела наслеђа тужиоцевог, а никако само до количине законог дела.

Део тужиочев повећавао се нарочитим правом за повећање деловима других интестатских наследника као и деловима оних, који су неправедно више овлашћени на закони део, а који нису *querell*-у употребили.

Кад су више тестаменталних наследника, онда је требало сваког од њих особено оптужити. Пресудом се није више тестаментат смањивао но онолико, колики је тестаментални део наслеђа туженога био. Пресуда према једном тестаменталном наследнику није имала правне силе и према осталима.

Према овоме ово смањивање овако, како је описано, вредило је апсолутно само према легатима, који су теретили део туженог тестаменталног наследника.

Ко би *querell*-у подигао, па пропао, губио је као недостојан све, што би му тестатор последњом вољом оставио.

У току времена постало је утврђено право сродника на закони део. Гледиште, да је сроднику повређена част, што му није ништа остављено, није, у доцније време, било пресудно. Чак и онај сродник, који је дошао у егзистенцију после тестамента и кога тестатор није ни могао имати на уму, добијао је, према овоме, право на закони део.

Нарочито је Јустинијан тражио, да се ово право на закони део консолидује и прошири.

Јустинијан је дао сродницима овлашћеним на закони део којима тај закони део није у целости остављен, једну самосталну тужбу за допуну законога дела т. зв. *actio ad splendama legitimam*.

Он је наредио, да терети стављени на закони део не вреде.

Он је закони део у новели 18 подигао, кад су била четири наследника овлашћена на закони део, на $\frac{1}{3}$, а кад су била 5 или више на $\frac{1}{2}$ онога, што би им по интестатском реду наслеђа припало било.

Он је, најзад, у 115 новели желео, да асценденти своје десценденте и обрнуто морају да позивају на наслеђе и одредио је строго и прецизно основе недостојности, који су тестатору допуштали, да сроднике лиши наслеђа.

Кверела после новеле 115.

До новеле 115 имао је овлашћени на закони део, коме је овај повређен, као једино правно средство querell-у inofficiosi testamenti, којом је војевао противу инофициозног тестаментa. Питање је: колико је кверела остала као правно средство после новеле 115?

1.) Новела је остала као правно средство браћи и сестрама, јер њихов правни однос није ни додириван новелом 115;

2.) Какве су, пак, последице, биле, ако асцендент није своје десценденте и обрнуто, што је било противно дужности, позвао за наследника, што практично значи, што му није ништа материјално дао?

Новела је утврђивала, да је тестаментално позивање на наслеђе било без законске вредности, докле год је интестатски део наслеђа овлашћенога на закони део остао у целости; остала су наређења тестаментa, нарочито легати на корист трећегa, остајали, у колико нису скраћивали закони део.

Да ли су ова позивања на наслеђе била ништавна или само инофициозна?

О овоме у главноме била су три система: *систем уништења, смешани систем и инофициозни систем*, а осим овога било је и врста.

а) Браниоци система уништења узимали су позивање на наслеђе као ништавно. Они су се позивали на поједине промене новеле, које су водиле до других резултата. Првенство су они заснивали ништавост на томе, што је новела прописивала форму, и што је по-

вреду прописа о овој форми, по правилу, имала за последицу ништавост. Овако се извођење није никада догодило. Није било речи о форми изјашњења воље, за које је оно правило и постављено, но о нарочитом начину определења воље, дакле, о једној тако званој правној форми.

Присталице ове системе само су онда били конзеквентне, ако су узимали потпуно уништење. Оно је требало да буде од користи сваком интересованом, нарочито, ако је овлашћени на закони део пре тестатора умро или се одрекао наслеђа, онда треба да користи и најудаљенијем интестатском наследнику. Ово би, пак, био потпуно преокренут резултат и велики назад.

Услед овога су се многе присталице ове системе изјашњавале за ограничено уништење, које би, поједнима, ступало, кад би наследник овлашћени на закони део преживео тестатора; по другима, пак, кад би се овлашћени на закони део изјаснио, да хоће од свога права да прави употребу; а по трећем мишљењу, најзад, само у корист наследника, који је био овлашћен на закони део.

Сва су ова три мишљења без позитивне подлоге; она су, дакле, својевољна.

в). По мешовитом систему наступала је ништавост, кад тестаменат није садржавао ни један основ за лишење наслеђа, јер је онда била форма повређена, на против, кад је био основ за лишење наведен, дакле, кад је форма била испуњена, а само је била оспорена ништавост основа, употребљавана је *querell*-а као и по инофициозном систему.

Ни за ово разликовање није имала новела никаквог ослонаца.

с). Инофициозни је систем, најзад, сматрао непажњу прописа новеле 115 као противљење дужности и дозвољавао је *кверелу*. Само је овај систем у хармонији са *кверелом*. Он је хтео да ојача право на закони део и сматрао је као увреду, ако наследник овлашћени на закони део није имао част, да буде позван на наслеђе. За овакове увреде употребљавала се *кверела* као тужба.

Кверела је била целисходније средство; оно је принадежила само овлашћеноме на закони део; била је највише лична и за кратко је време застаревала; дизана је само противу тестаменталних наследника, што је све одговарало бићу одношаја.

Дужност позивања на наслеђе од сиране десцендентата и асцендентата.

1). По новели 115 тестатор је морао не само своје на закони део овлашћене десценденте и асценденте са њиховим законим делом да именује, но је, шта више, морао ове, овлашћене на закони део, да почастиује и позивањем за наследнике.

Овим се није мислило, да је тестатор морао овлашћене на закони део да именује за наследнике на њиховом пуном законом делу. Било је довољно позивање на наслеђе, па ма и на минимум, ако је закони део другојаче дат. Позивање на наслеђе на једну одређену ствар, или суму, било је довољно, као што је то изрично објашњавала новела 115.

Спорно је поступање при условном позивању на наслеђе, јер о томе новела ништа не одређује. Правилно је, да је позивање под потестативним условима могло да буде, а за друге услове важило је, као да нису ни били додавати.

2). Наредба Јустинијанова да се десценденти и асценденти почастиују позивањем на наслеђе, била је још у добу Јустинијановом један анахронизам (хронолошка погрешка). Већ у хришћанском добу царева није била ни једна више одређена изрека за позивање на наслеђе, у чијој би се употреби могло да види указивање неке особите части за хонориранога.

У пракси се због ове неразумљивости прописа и њихове строгости помагало тако, што се у сваком прибављању десцендентата и асцендентата, наредбом на случај смрти позивање на наслеђе гледало и узимало, да је евентуално на неку одређену ствар.

3). При уговорима о наслеђу није се освртало на то, да ли су асценденти и десценденти позвати као наследници.

У немачком закону није позната дужност, да по-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

којник, оне, који су овлашћени на закони део, поставља и за наследнике.

Основи за лишење наслеђа.

Новела 115. је тачно побројала основе, који су давали право покојнику, да својим десцендентима и асцендентима откаже право на закони део, па и ту част, да их позове за наследнике. Ових тако званих основа за лишење наслеђа било је 14 односно искључења десцендената, а 8 односно искључења асцендената. Они су се заснивали од чести на преступима према личности покојниковој, а од чести на неком другом неправу. Умножавање ових основа није било допуштено, а њихово екстензивно тумачење било је неопходно.

Сви су ови основи престављали кривицу; опроштај покојников, пре тестаментa, одузимао им је силу.

Искључивање десцендената и асцендената условљено је било тиме, што је основ за лишење наслеђа изрично у тестаменту морао бити наведен и, што је тај основ, у спору, био дужан, да докаже тестаментални наследник. Изрично одузимање наслеђа није се тражило.

Основи, са којих је покојник смео да откаже право на закони део браћи и сестрама, нису били нарочито утврђени. О њиховој важности сам је суд одмеравао.

Допуштало се т. зв. лишење наслеђа у доброј намери — *exheredatio bona mente*. Покојник је могао, да не позове на наслеђе овлашћене на закони део, па и да им ни закони део не да, ако би то било у интересу самога овлашћенога на закони део или његове породице. Ово је могло бити у случају презадужености овлашћенога на закони део или услед његове наклоности за расипањем. Приход из његовог законог дела, морао му се давати за издржање.

В.

Лица овлашћена на закони део.

По римскоме праву били су овлашћени на закони део само сродници покојникови, а ти су:

1) Потомци (*descendentis*) свију степена. Небрачна

деца имала су право на закони део само према њиховој матери и њеним асцендентима.

Није се тражило, да наследник постоји у времену тестаментa. Сви они потомци покојникови, који би се затекли у времену смрти покојникове, па и они, који су у утроби материној, имали су права на закони део, па, чак, и ако тестатор није ништа знао о постојању њиховом у утроби материној.

Што се тиче усвојене деце, важило је правило: да, ако су деца била непотпуно усвојена, имала су права на закони део само према њиховим природним родитељима а не и према усвојитељу, и ако су му она била интестатски наследници; усвојена, пак, деца потпуно имала су права на закони део само према усвојитељу, докле је год трајао тај усињенички однос, а према природним родитељима губила су то право.

2.) Претци свију степена имали су право на закони део према својим потомцима.

3.) Рођена браћа и сестре као и полубраћа и сестре, који су имали једнога оца — *consanguinei* — имали су право на закони део, кад им је била истакнута нека извикана личност. Полубраћа и сестре по матери — *uterini* — нису били овлашћени на закони део.

Стварно: био је овлашћен на закони део само сродник, који би, да није било тестаментa, био најпречи интестатски наследник.

Према овоме, ако није био најближи интестатски наследник покојников овлашћен на закони део и ако није најближи на закони део овлашћени сродник покојников био, у исто време, и најближи његов интестатски наследник, онда није ни било никакovo потраживање законога дела.

Услед successio in querellam могао је сваки, који није био најближи интестатски наследник, добити право да закони део тражи.

Недостoјне личности нису имале право потраживања законог дела.

По немачкоме праву имају право на закони део они сродници покојникови, који су му по законском схватању тако близу, да могу да траже, да им по-

којник један део свога имања, на случај његове смрти, остави и ако би сам покојник другаче наредио. Ово право назива се *право на закони део*, а сродници, који имају ово право називају се *овлашћени на закони део*.

Овлашћени су на закони део само они сродници покојникови, који су живи у времену смрти покојникове (у времену, кад је наступио случај наслеђа). Право на закони део немају они сродници покојникови, који су зачети после смрти покојникове.

И од оних сродника покојникових, који су у времену смрти покојникове живи, имају права на закони део само они, који су му најближи, а то су:

Потомци, природни родитељи и брачни супруг покојников.

Браћи и сестрама и деди покојниковом отказано је право на закони део.

Покојник је овлашћен, да и овим својим сродницима, који имају права на закони део, одузме ово право наредбом на случај смрти.

Ово одузимање не може покојник својевољно да учини. Он то може само са тачно у закону одређених правних основа да учини. Ти су основи:

1.) за потомке покојникове:

а) кад потомак покојнику или његовој супрузи или другом ком потомку покојниковом ради о глави;

б) кад потомак према покојнику или његовој супрузи намерно рђаво поступа;

в) кад потомак намерно према покојнику или овога супрузи учини какво тешко кривично дело;

г) кад потомак дужност издржавања, за које је обвезан према покојнику, злонамерно повреди; и

д) кад потомак, преко воље покојникове, неморалан и бешчасан живот води.

2.) Родитељу може покојник да одузме право на закони део, ако је он учинио коју од оних кривица, које су означене под а, б и в. Бешчасан живот као и рђаво поступање према опоручитељу, ако то није какав тежак преступ, не може бити довољан основ, да се родитељу одузме право на закони део.

3.) Брачном супругу може да се одузме право на

закони део, кад он учини, коју од оних кривица, које покојника овлашћују, да тражи развод брака.

Ови основи дају законску силу одузимању права на закони део само онда, ако они постоје у времену, кад покојник чини ово одузимање. Они морају, да се изрично именују у расположењу. Да су наведени основи истинити, терет је доказивања на онога, који хоће да се користи одузимањем.

Сваки од ових основа, који би доносио одузимање права на закони део, губи силу, чим је покојник овлашћеноме опростио, па било одузимање већ учињено или не. Ако је одузимање права на закони део учињено на основу томе, што се овлашћени бешчасно и неморално владао, оно може да отпадне и без опроштаја покојниковог, ако се овлашћени до смрти покојникове сасвим оставио таквог живота.

Одузимање права на закони део није у исто време и одузимање права на интестатски део наслеђа; није, дакле, лишење наслеђа, јер право на закони део и право на наслеђе, и ако су тесно једно с другим везани, ипак су две сасвим различне ствари.

Пример. А остави после себе од сродника сина Б и сестру В; он одузме сину из законих разлога право на закони део и именује за наследника своју жену, а после њене смрти у доцнијем тестаменту своју сестру В, и, у исто време одреди за извршиоца тестаента свога пријатеља Д. В умре пре неколико дана од брата јој А, те је њено позивање на наслеђе постало невредне и наступио је закони ред наслеђивања. Ако би се узело, да је, у овоме случају, одузимање права на закони део у исто време и одузимање права на наслеђе (Enterbung), онда би био наследник покојник А држава. Но, наследнику Б није, у истини, одузето и право на наслеђе; остало му је, дакле, право на закони ред наслеђа. Али, ипак, наследник, услед тога, што му је одузето право на закони део, има да трпи нека ограничења и у законом реду наслеђивања, а то је: он мора, да се покори наредбама извршиоца тестаента, а наследник, који није лишен права на закони део по § 2306 грађ. зак. не мора, да се покорава наредбама извршиоца тестаента.

Од одузимања права на закони део треба разликовати само ограничење овога права — § 2338. гр. зак.

Ограничење права на закони део може покојник да учини само према својим потомцима.

Ограничење се ово дозвољава само онда, кад се потомак у толикој мери одао расипању или је у толикој мери презадужен, да је његова доцнија привреда очито стављена у опасност.

Ово ограничење права на закони део сме да буде на тај начин:

а) Да су интестатски наследници ограниченог потомка по смрти овога, а по односу њиховог интестатског наследног дела, позвани као накнадни наследници или накнадни примаоци легата; или

б). Да је управа онога, што је потомку из заоставштине покојникове пропало, предата извршиоцу тестаментата за цео живот потомков, *а њему да је предаш на слободну управу само чисти годишњи приход.*

Ограничење права на закони део одређује се на исти начин као и одузимање његово. Оно је без дејства, кад је у времену, кад је наступио случај наслеђа, потомак стално одустао од распикућњег живота или је нестао више основ, који је стварао продужење.

Овако ограничење, како је допуштено за право на закони део потомака, може да се утврди и према једним од оних наследника, који је заједничким тестаментом или уговором о наслеђу добио право на наслеђе или право на легат — §§ 2271 одељак, 3, 2289 одељ. 2, 1513 одељ. 2. грађ. зак.

Право на закони део сродника губи се даље:

1. уговором одрицања — § 2346. грађ. зак.,
2. тиме, што је овлашћени на закони део оглашен за недостојног за наслеђе — § 2345. грађ. зак., и
3. ако је овлашћени на закони део супруг тиме, што супруг, услед тужбе, коју би покојник противу њега за развод брак подигао, губи право на део, који би му по законом реду наслеђа припао.

Право на закони део деце покојникове.

Ово право деце покојникове различно је, јер се оно појављује час као закони легат а час као инте-

татско наследно право. У првоне случају, оно има за предмет једну новчану суму, тако звану суму законскога дела, а у другом, има за предмет један део заоставштине или, по изузетку, и целу заоставштину.

Те разне врсте права на закони део деце јесу:

1. *Први случај*: Дете, које је овлашћено на закони део, буде тестаментом покојниковим или уговором о наслеђу изрично или прећутно сасвим искључено из законог (интестатског) реда наслеђа, а тако исто и легат му не буде остављен. Дете овде може:

а) да, силом свога права на закони део, тражи од наследника плаћање једне новчане суме, која одговара вредности половине наслеђа, које би му по законом реду наслеђа припало — § 2303 грађ. зак. Ова сума дакле, треба да представља пун износ законог дела детињег.

Пример. Удовац А. остави једнога сина Б. и једну ћерку В., тестаментом именује као једину наследницу ћерку В., његова заоставштина износи 60.000 м. Овди може Б. да тражи од своје сестре исплату половине од половине од 60.000, дакле 15.000 мар.

б) право на закони део детета знатно се пење, кад покојник направи тестамент, којим дете из наследнога реда искључује, не знајући, да оно постоји или, кад је дете рођено, или постало овлашћено на закони део тек, кад је покојник тестамент направио. Овде није довољно, да се дете задовољи са тражењем законог дела, но се треба цео тестамент да обори и да наступи закони ред наслеђа. Последица је овога, да детету припадне потпун део по законом реду наслеђа, а ако је оно и једини наследник по закону и цела заоставштина. Али, ако би се узело, да би покојник, и да је знао право стање ствари (да дете постоји), ипак овакав тестаменат хтео да начини, онда се не би могао тестаменат потпуно уништити.

Пример. У случају под а) кад је А. правио тестаменат и огласио ћерку В. за једину наследницу, био је у заблуди и држао, да му је син Б. умро, онда Б. може, нападајући тестаменат свога оца, да тражи, не само закони део од 15.000 м., но може да тражи

пун део наслеђа, који су по законом реду наслеђа припада у 30.000 м.

Исто важи, кад би А., пре прављења тестаментa, сину Б. одузео право на закони део, па му накнадно опростио.

Исто ово важи и онда, кад је Б. ванбрачно дете покојника, али после начињеног тестаментa, легитимирано. Не би се у овоме случају могао нападати тестамент, кад би легитимација била, већ, свршена у времену прављења тестаментa, јер би се онда узело, да је А. и ако му стање ствари било познато, био намеран, да своју брачну ћерку В. именује за једину наследницу.

2) *Други случај*: Дете је по самом закону или тестаментом покојниковом позвано за наследника, а није га покојник у погледу на наслеђе ни оптеретио ни ограничио — § 2305 грађ. зак.:

а) Овде мора дете са остављеним му наслеђем да се задовољи, кад оно износи више од половине онога дела, који би му по законом реду наслеђа припао, па и онда, кад би ово, што му је остављено, управо половину интетатског дела износило. Ако би дете одбило ово, што му је, у овоме случају, остављено, оно онда не добија ништа.

б) Ако је остављени део наслеђа мањи од половине интетатског дела, онда дете, ако није тиме задовољно, може тражити од осталих наследника плаћање једне суме, која би се додала остављеном делу наслеђа и која би одговарала разлици вредности између остављеног дела и половине интетатског наследног дела. Ова се сума назива *додатак законом делу*,

Пример. А. именује за наследника сина Б. на $\frac{1}{6}$, ћерку В. на $\frac{1}{3}$ а матер Г. на $\frac{1}{2}$ своје заоставштине од 60.000 марака. Наследник Б. може да прими остављену му шестину ($\frac{1}{6}$) и да тражи додатак законом делу, који се састоји у $\frac{1}{2}$ од $\frac{1}{2}$ од 60.000— $\frac{1}{6}$ од 60.000=5000 м. Његова сестра В. на против, мора се задовољити са својом $\frac{1}{3}$ заоставштине.

3) *Трећи случај*: Дете је позвано као наследник али је, при томе, од стране покојникове, ограничено у погледу његовог наследног дела; било Легатом, било

налогом, било наредбом за деобу, било остављањем једног претходног или накнадног наследника, било, најзад именованем извршиоца тестаментa. У овоме случају, дете не треба да прими оптерећено и ограничено наслеђе, јер се може помоћи (§ 2306 грађ. закона):

а) Ако остављени део наслеђа прелази половину интестатског дела, онда дете може да тражи исплату пуног законога дела, али тада мора да одбије остављени му део наслеђа. Неће ли дете да одбије остављени му део наслеђа, не може да тражи исплату законога дела и мора да се покори наредбама покојниковим, које му остављени део наслеђа оптерећавају и ограничавају.

б) Ако је остављени део раван половини интестатског дела, онда, по самом закону, отпадају оптерећења и ограничења, као и да нису ни била наређења. Дете тада добија остављени му део неоптерећен и неограничен, а никаква даља потраживања нису му призната.

в) Ако је, пак, остављени део мањи од половине интестатског дела, у исто време, и отпадају наређења о оптерећењу и ограничењу, и дете има право, да од санаследника тражи допуни закони део.

Пример. Узмимо у примеру под 2) да је покојник А. и свога сина Б. и ћерку В. у погледу њиховог наследног дела ограничио тако, да њихово позивање на наслеђе важи само док су они живи а после смрти свакога од њих, да је накнадна наследница сестра покојникова Г. Ћерка В. позвана на $\frac{1}{3}$ има права избора: или да наслеђе одбије, па да тражи пун закони део, који се састоји у $\frac{1}{2}$ од $\frac{1}{2}$ од 60.000, дакле, 15.000 м. без икаквог ограничења и отежања, или хоће, да прими намењену јој $\frac{1}{3}$ са ограничењем. Што се тиче сина Б. који је позван на $\frac{1}{6}$, за њега не важи никакво ограничење. Он има права, да узме своју $\frac{1}{6}$ без икаквог ограничења, а осим тога има права, да тражи и додатак закономе делу, до изравнања законога дела, као и у случају под 2.

4). *Четврти случај:* Детету је остављен легат — § 2307. грађ. зак.:

а). Дете ни у коме случају не мора на ово да

пристане, но може легат да одбије и да тражи пун закони део од наследника. Овде се и не узима у обзир, да ли је легат мали или велики, да ли је с теретом или је без терета, или, да ли је ограничен или не.

б). Ако, пак, дете прими легат, опет му не престаје право на закони део, јер оно може, у крајњем случају, ако је вредност остављеног му легата мања од половине интестатског дела, да тражи додатак законне делу до изравнања његове вредности. Оно, онда, мора, да прими сва отежања и ограничења, која према њему, услед легата, проистичу, а не може да тражи, да се, при одређивању његовог додатка законне делу, има на уму његова корист, ма да је тим отежањима и ограничењима смањена вредност остављеног му легата.

Пример. Ако се узме у случају под 1), да је А оставио легат своје сину Б једну кућу у вредности 35.000 м. Овде Б може овај легат да одбије нпр. зато, што му је неугодно да кућом управља и да тражи свој пун закони део од 15.000 м.

Исти случај, само је А оптеретио овај легат тиме, што је наредио, да његова ћерка В са својом породицом бесплатно у овој кући станује, због чега је вредност легата спала на 10.000 м. Овде не може Б, ако је примио легат, да тражи додатак законне делу, што при одређивању вредности легата није узето у обзир право бесплатног становања сестре В.

Појединости

1. Под интестатским делом наслеђа (gesetzlichen Erbteil) разуме се онај део заоставштине, који би детету припао, у случају законног реда наслеђа. При утврђивању овога дела убројавају се све оне личности, које би, по правилима законног реда наслеђа биле позване као санаследници и ако нису фактички постале санаследницима, пошто их је покојник од наследног реда искључио, или, пошто су они наслеђе одбили, или за недостојне оглашени. Не убројавају се, према овоме, она лица, која су се одрекла права на наслеђе по законом реду наслеђа — 2310 грађ. зак.

Примери. 1. После смрти А остану брачни синови:

Б, В и Г, и небрачан син Д. А позове за наследнике Г и Д, на по $\frac{1}{2}$; одузме права на закони део сину Б; његова заоставштина износи 60.000 м. Овде сада може В да тражи као закони део $\frac{1}{6}$, дакле 10.000 м. Добит услед лишења наследника Б припада само Г-у и Д-у; II. Исти случај, само Г откаже наслеђе. Овде остаје закони део наследника В на 10.000 м. Корист од добијања, што Г неће да прими наслеђе, припада само В-у; III. Исти случај, само што се Г одрекао законага дела по уговору пре, њега га је А и позвао за тестаменталног наследника. Овде се подиже закони део наследника В на једну четвртину, дакле на 15.000 м.

2). Није редак случај, да покојник оставља својој деци закони део изрично тестаментом или уговором о наслеђу. Ово може да значи: I. да је он њих поставио за наследнике на половину њиховог интестатског дела, или II. да им је он завештао једну новчану суму, која је равна њиховом законом делу, или III. да он само њихово, по закону, право на закони део утврђује. У сумњи узима се ово последње.

3). За права овлашћенога на закони део, коме је покојник његово интестатско наследно право скратио, не тиче се, ни у коме случају, личности онога, коме је то скраћење користило, те је: закони део детета, које је његова мати, која је удовица, као јединца лишила права на наслеђе, раван половини вредности материне заоставштине, па било да је она позвала као свога наследника, њену браћу и сестре, било њенога љубавника или државу.

4. а). Хоће ли дете, које је под отежањима и ограничењима позвано на закони, намењени му део наслеђа, да одбије, да би себи сачувало право на пун закони део, оно то мора, што се само по себи разуме, да учини у року одређеном за одбијање наслеђа. Но, овај се рок у овоме случају тиме продужује, што он почиње тек, кад дете дозна о овим отежањима и ограничењима. — § 2306 одељ. 1, алинеји 2.

б). Другојаче је то, кад дете, да сачува своје пуно право на закони део, не одбије остављени део наслеђа, но одбије остављени му легат. Овде нема никакав рок за примање; он не тече по закону, но га детету

одређују наследници, који су оптерећени легатом, по своме нахођењу. Ако дете не да о року никакво изјашњење, онда се узима, да је легат одбијен. § 2307. грађ. зак.

в). О нападању на одбијање наслеђа или легата говори § 2308. грађ. зак., који гласи: Ако је овлашћени на закони део, који је као наследник или прималац легата оптерећен или ограничен, одбио наслеђе или легат, он може да напада ово одбијање, ако је оптерећење и ограничење отпало, у времену одбијања па му то није било познато.

5). Дете овлашћено на закони део може да обара тестаменат или уговор о наслеђу по истим правилима, која важе за обарање тестамената и уговора о наслеђу у опште с тим, да право на обарање припада само и једино детету овлашћеном на закони део, као и опоручитељу, ако се обарање тиче уговора о наслеђу. Ово се право покојнику (опоручитељу) гаси, кад умре дете овлашћено на закони део, или оно изгуби право на закони део. — § 2080 и 2281. грађ. зак.

Овде треба приметити, да обарање од стране детета овлашћеног на закони део, не користи само њему, но и другим интестатским наследницима.

Пример: А позове за наследника своју жену Б на $\frac{1}{4}$, а свога јединога сина В на $\frac{3}{4}$ и наложи легат на добротворне цели. Накнадно се покојнику роди још један син Г. Онда у овоме случају, ако Г нападне тестаменат, он пада у целом своме обиму, дакле заједно са легатом, пошто се не би држало за сигурно, да би покојник оволики легат наредио, кад би могао знати, да ће му жена остати са двоје деце.

КРИВИЧНО ПРАВО И ПСИХОЛОГИЈА

од

професора Д-РА ЛИСТА

Када је пре некога времена прив. доцент психологије у Бреслави Dr William Stern у берлинском психолошком друштву држао своје предавање о психологији исказа (сведочења) и када први гласови о садржини тога предавања, кроз дневну штампу, у јавност продреше, тада је, до душе, могло неке од наших криминалиста практичара доћи на ум страховито питање: шта ће бити од нашег казненог правосуђа, када његова најпоузданија основица, искази несумњивих сведока, буде тачним научним истраживањима уздрмана; када вера у поуздање најдрагоценијег доказног материјала сахрањена буде?

Питање је са свим на своме месту, а одговор се не може избећи. Ну он гласи, тако сам ја убеђен, много повољније, него што је човек, у првом тренутку расположен да представи.

Резултати до којих је Штерн дошао нису по себи нови. Да није потребно да се казивање опажања једнога догађаја с тим догађајем и онда поклапа, кад дар посматрања, верност сећања, љубав ка истини и вештини у казивању тога сведока просечност интелигенције нормално развијеног сведока далеко надмашују, одавно смо знали. Боље рећи: могли смо знати и требало је да смо знали.

Ново у истраживању Dr. Штерна јесте труд да се дође до тачне методе посматрања; да се преко анегдотског доживљаја појединце продре ка научној истини. Ну, наука не руши, она ствара. Она растерује слепа веровања или поставља боље на то место. Наше казнено правосуђе може само добити а никако изгубити ако истраживање криминалистичких проблема, које се на стварно посматрање ослања, под критичку лупу стави.

Штернова су извођења почетак а не крај истраживања

о психологији исказа. Свака даља, у истоме правцу предузета, посматрања донеће нове резултате.

Покушаји, који су у криминалистичном семинару универзитета у Берлину, пре кратког времена, предузети, пружају, још сада, пре него што је једно исторично остварење тога могуће, нека поучна изненађења. Код првога покушаја би изнет један кривични догађај као исказ оптуженога и то пред групом слушалаца; за тим од једнога од ових слушалаца испричан некој другој групи; даље од једнога од ове друге групе некој трећој и, на послетку, од једнога члана ове треће групе четвртој групи. Ово треће изношење (четврто причање) показало већ потпуно промењен тај кривични догађај, како у главном тако и у свима његовим битним појединостима, а тада и убилачку критику, „сведочењу по чувењу“. При једном другом покушају, када учесници у тим вежбањима нису знали за то, при завршетку једног научног предавања, по једном, напред спремљеном плану, два слушаоца почеше се свађати а при свршетку тога сукоба један од њих и револвер употреби. Искази сведочки показиваху, без обзира на разне, са свим чудновате несигурности и неправилности, да потезање нишањење и окидање револвера ни од присутних или никако примећено не беше или, пак, да се тачно не могаше утврдити; да се, дакле, оптужба за покушај убиства, без признања оптуженог, у себи самој потрти мораше.

Ми стојимо тек сада на почетку истраживања. Др. Штерн је сам на то обратио пажњу да ова истраживања треба да врше читав ред људи: правници, психолози, учитељи и т. д. по једноме једноликом плану и применом једне и исте методе.

Ну и данас ми изгледа сумњиво да ће се моћи по таквоме, по писму предузетом и продуженом истраживању, неколико реченица добити, које ће судији, помогнутом од неколико вештака, омогућити да вредност исказа неједнако поузданог боље оцени него што је то данас могуће. Психологија ће се и у овом питању показати као најдрагоценија и најпоузданија савезница казног правосуђа.

Разуме се, да једно мора, баш у овом случају непрестано бити покретано, па да наше казно правосуђе свој, увек све тежи, задатак испунити може а то је: нарочито образовање криминалистичних практичара. Нека се не заборави, да задатак крив. поступка јесте са свим другојачи него грађанског

поступка. Овде парниче стране судији материјал за суђење и пресуду приносе и на њихово тврђење и доказе судија је везан. У кривичном поступку има сам судија да утврди поједине чињенице. Стране, разуме се да мало услуге дају. Државни тужилац, по своме опажању — лично — не зна ништа о случају, а оптужени, који би судији могао најбољег обавештења дати има, готово увек, највише интереса да мало завесе остави на догађају.

Судија кривичних дела доиста треба да буде добар правник али, по томе, он мора и много више да зна него судија за грађанске парнице. Пре свега он мора да буде добар психолог. То исто, разуме се по себи, важи и о државном тужиоцу.

Искуства, до којих је дошла криминална полиција у великим варошима, требало би да нам покажу прави пут. У борби противу професионалног злочинца она је законодавца, у многоме, далеко прешла. Она је сву своју организацију подесила према организацији злочинаца по занату и сви специјалитети будућега лопова огледају се понова у децернацима криминалног комесара. Криминална полиција за све своје успехе има да захвали студији злочинаца. Али за што баш та иста криминална полиција, тако често у главним случајевима, отказује нам своје услуге? Јер се замршени конци мишљења, осећање и воље, који су учиниоца до убиства довели не могу тако јасно показати и изнети, као трагови једнога кесароша или опаснога лопова и јер психолошки дубоки оглед, коме само може дати кроз научно образовање, и најискуснијем криминалисти недостаје.

Браниоцу или судији, било приликом истраге или кад дели правду, недостаје са свим ово психолошко образовање а што он, претоварен радом, у пракси при том научи, јесте недовољно. Ко хоће да утврди учиниоца једнога злочина, томе неће много *corpus iuris* или грађански законик помоћи.

Ако хоћемо да имамо казнено правосуђе које доиста вравном поретку штит против злочина пружа онда су нам потребни нарочито образовани криминални практичари.

Већ је доста година прошло како је немачки одељак међународног криминал. друштва био ставио себи у задатак приређивање криминалистичних курсева. За што тај план није тада успео није место овде спомињати. Може бити да истраживање Дг Штерна доприносе томе, да се неочекиване сметње, које су нам тада пут закрчавале, отклоне. А тада би се, ма

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

да у најскромнијем обиму, могућност дала, да резултати научног истраживања на целокупном делокругу психологије (са закључком психиатрије) у казненом правосуђу примене нађу и у интересу правнога поретка везу, која сада недостаје, учине, а која се и тражи у овим редцима а то је: веза кривичног права са психологијом.

превео с немачког
М. М. Милићевић
суд. поручник

Из Суднице

Не вреди интабулација према осталим повериоцима интабулираним, ако је стављена у времену, кад дужник није био власник имања.

По благовременом незадовољству пуномоћника тужилачке стране, Апелациони је Суд расмотрио акта и пресуду првостепеног Суда за град Београд од 25 фебр. 1902. год. Бр. 5043., која гласи: „да је од добивеног новца у 1849-27 дин. за продато имање П. З., *пречи у праву наплате* :

- 1). А. К. за суму од 700 дин. у злату са 12% год. интереса од 1. дец. 1898. год. до наплате — од тужиоца Ј. М. због чега се Ј. М. од туженог првенства спрам А. К. одбија, и
- 2). Ј. М., за суму од 2220 дин. пречи је у праву од туженог А. К. за другу тражбину у 43-55 дин. и повериоца Р. С. ако по измирењу А. К. за прву тражбину преостане новца, и т. д.“ — па је нашао да пресуда првостепеног Суда не одговара закону у погледу питања о пречем праву наплате тужиоца Ј. М. као интабулираног повериоца за суму од 2000 дин. и туженог А. К. за тражбину од 700 дин. у злату са 12% год. интереса од 1 децембра 1898 г. до наплате.

Кад се из потврђеног извода из интабулационих књига у акту № 4199 види, да је тужилац Јеврем ставио прибелешку на продато имање 14 августа 1899 г. за рест куповне цене у 2220 дин. на имање које је пренео по тапији на дужника П. З. ондашњег купца, и пренос по тапији потврђен на купца реченог Зечевића 14 априла 1899 г. № 8683. — када је речени дужник П. З. постао сопственик продатог имања по § 294 грађ. зак. а тужени А. К. и Р. С. ставили су своја обезбеђења на поменуто имање пре но што је речени П. З. постао сопственик истога и то : тужени А. К. 23 јуна 1898 г. под № 4049 и № 327. за дуг П. З. од 700 дин. са 12% год. интереса од 1 децембра 1898 године, а тужени Р. С. 17 јула

1887 г. под № 8073. и № 426. онда по § 314 грађ. зак. ова њихова обезбеђења не могу имати законе вредности 1, јер су стављена на туђе имање пошто је пре 14 априла 1899 г. исто имање по гласу тапије било својина тужиоца Ј. М.

Па како је тужилац Ј. М. ставио поменуту своју при- белешку на продато имање 14 августа 1899 год. када је речени П. З. већ био сопственик тога имања, онда је тужилац Ј. М. по § 330 грађ. зак. и § 381 грађ. суд. пост. стекао прече заложно право на том имању од тужених: А. К. и Р. С. а према томе и прече право наплате из депозита П. З. од 1848-27 дин.

Ову је пресуду и Касациони су решењем својим од 16 авг. 1902. год. Бр. 5263. оснажио. —

Саопштио

Б. М. Ђ.

Оцене и прикази

Cesare Lombroso: Delitti Vecchi et delitti nuovi.

Ова књига садржи пабирке, као што и сам Ломброзо у предговору вели, његових научних радова на пољу антропологије и криминалне психијатрије. Па при свем том мора се признати, да ови пабирци садрже веома драгоцен научни материјал.

У првом делу говори се о модерном и старијем криминалитету према американској и аустралијској статистици. Према статистици у сједињеним америчким државама број убиства расте, докле у свима другим културним стално опада тај број. Ова појава, међутим, објашњава се у неколико тиме, што се у Америци многа кривична дела увршћују у убиства, док се она у Европи увршћују у други ред кривичних дела. Тако на пр. у Америци квалификују повреду тела, услед које смрт произиђе, као убиство, па ма и не била намера на то управљена, исто тако и двобој, па и убиство из нехата. Нарочиту вредност полаже Ломброзо на кривичну статистику Аустралије. Ну мора се приметити, да се Ломброзо вара што држи, да ће у Европи, у погледу криминалитета, бити таква слика за које столеће. Мењањем услова за живот, променуће се и облици злочина, па и средства за њихово сузбијање. Ту слику будућег криминалитета није могуће предвидети ни одредити.

Други и трећи део књиге, као главни по садржини, бави се изношењем старијих и модерних злочиначких типова. Веома су интересна саопштења: о разбојничком вођи *Гаспарону*, о убици женскиња *Вахеру*, о варалици и фалсификатору *Дг-у Холмесу*, о *Лукенију* (убици царице Јелисавете) и *Брешију* (убици краља Умберта), као и о чувеном разбојнику *Музолину*.

У четвртном делу износи Ломброзо један низ савремених злочина, који стоје у вези са новим проналасцима на пољу научном и техничком. У последњој глави говори нарочито о *злочинцу и луди у драми и у модерном роману*.

За свакога криминалисту ова је књига веома драгоценна и пружа обилат материјал за изучавање злочина и злочинца.

Dr. M. M.

*

Oesterreichische Rechtskunde für jedermann von Dr. Alois A. Seidel ordentlicher Professor der deutschen königl. bö-

mith. landwirt. Akademie. — Wien, Hofverlangsbuch handlung Karl Fromme.

Ово дело представља збирку најважнијих одредаба из уставног аустријског права, из грађанских права, из грађанског поступка и еџекутивног поступка. Писац је према својим предавањима дело удесио као уџбеник за пољопривреднике, занатске и трговачке школе. Али ће од њега имати користи и сви они, који траже да се за кратко време упознаду са најпотребнији правним принципима из свакидашњег живота.

М.

*

Das Recht, volkstümliche Zeitschrift für österreichisches Rechts leben,*) Herausgeber: Dr. J. Ingwer und Dr. J. Rosner Wien, Verlag Ignatz Brand.

Под овим насловом почео је недавно излазити у Бечу правни часопис, два пут месечно са особито занимљивом и стручном садржином. Поред чланака из области јавног и приватног права, часопис овај поклања и ретку пажњу развиту *радничког законодавства*. Цена му је веома мала, да га свако може набавити, годишње 5 круна.

— L.

*

Sociales Strafrecht, ein Prolog zur Strafrechtsreform, von Dr. Fritz Auer. (München, C. H. Beck).

Кратким, збијеним, али јасним стилем расправља писац захтеве, које социјолошка школа тражи од новог кривичног закона, на коме се већ поодавна ради у Немачкој. Полазећи са гледишта, да је злочинац нужни продукт социјалне средине, економне и друштвене изопачености у којој је одрастао, узима да је *циљ казне* да и непоправљивог злочинца учини безопасним, као и да васпита *анти социјалне индивидуе* да цостану социјалне у чему гледа њихову безопасност по друштво. *Задатак кривичног права састоји се у заштити правних добара од противправног нападаја антисоцијалних елемената*. И ту заштиту треба применити онде где ни васпитање, друштвени морал, и самопомоћ нису довољне. Ако се ови принципи упореде са кривичним законом који важи, наћићемо читав низ злочина, који нашем модерном погледу више не изгледеју као кажњиви.

Односно питања о казнама писац је одсудан противник смртне казне. Хтео би да уведе т. зв. *васпитне казне*, ко-

*) Може се добити у књижари Драгише Лапчевића у Београду.

јима би држава стварала од злочинца употребљивог члана друштва. Одсудан је противник и *притварању дужника*, а с доста тоpline писац истиче *условно помиловање одн. осуду* у чему гледа темељ будућем кривичном праву.

Дело нема особито нових, оригиналних идеја, али ко би хтео да има збијен преглед свих модерних захтева који се истичу при реформи кривичног права, може га с коришћу читати.

Јов. Б. М.

Б е л е ш к е

Адвокатске вести. Министар Правде поставио је за правозаступнике: *Лазара Јосимовића*, председника првостепеног суда у пенсији при лесковачком првостепеном суду; *Косшу Љ. Тодоровића*, председника прв. суда у пенсији при ваљевском првостепеном суду; *Димитрија Љ. Павловића*, судског писара у оставци при нишком првостепеном суду; *Др. Ђорђа Бошковића*, бив. судију првостепеног суда на расположењу при крушевачком првостепеном суду; *Живадина Ј. Живадиновића*, председника првостепеног суда у пенсији при првостепеном суду округа београдског; *Јована М. Јовановића*, председника прв. суда у пенсији при неготинском првостепеном суду; *Велимира Милојковића*, председника прв. суда у пенсији при алексиначком првостепеном суду; *Алексу Васиљевића*, судију прв. суда у пенсији при ћуприском првостепеном суду; *Драгољуба Бранковића*, судију првостепеног суда у пенсији при првостепеном суду за варош Београд; *Драг. Рад. Пејића*, судију првостеп. суда у пенсији при чачанском првостепеном суду; *Љубисава Панџића*, бив. судију прв. суда и пређ. правозаступника, при јагодинском првостепеном суду; *Милана Дескашева*, председника првостепеног суда у пенсији при пожаревачком првостепеном суду; *Јована С. Тодоровића*, судију првостеп. суда у пенсији при зајечарском првостепеном суду; и *Чедомира Човића*, бив. председника првостепеног суда и пређ. правозаступника при крушевачком првостепеном суду.

Адвокатске вести. — Милана Милетића судију Касационог Суда у пензији поставио је Министар Правде за правозаступника при крушевачком Првостепеном Суду а Миливоја Боровића, бив. судију Првостепеног Суда поставио је за правозаступника при пиротском Првостепеном Суду.

Судске вести. — За писара друге класе врањског Прв. Суда постављен је *Димитрије Прошић*, писар исте класе пиротског Прв. Суда, и за писара друге класе пиротског Прв. Суда *Бранислав Ђурић* свршени правник, практикант нишког Првостепеног Суда.

Пројекат закона о заштити проналазака, мустара и робних знакова на изложбама. — Немачком Рајхстагу поднешен је предлог законски о заштити проналазака, мустара и робних знакова на изложбама. То су у неколико извршни прописи чл. 11. међународног споразума за *заштиту занатске својине*, који је допуњен на конгресу у Брислу овом одредбом: „Уговорне државе дају повремену заштиту (protection temporaire) за све проналаске, занатских мустара и модела као и за фабричне и трговачке марке за производе, које би се у свакој појединој држави званично, или на званично признатим међународним изложбама изложиле.“ —

Нови немачки законски пројекат који ту одредбу допуњује гласи:

„Проналасци, мустара и модела који би били зложени било на изложбама у земљи или на страни, као и робни знаци, којима би се јавно означавала извесна врста неке робе, могу се *заштитити за извесно време* под овим условима:

1. Објавом (публикацијом) државног канцелара у службеном листу у поједином случају означиће се изложба на коју ће се та *повремена заштита* применити.

2. Повремена заштита има дејство да се позната употреба или публикација каквог проналаска, мустре или робног знака ради регистрарања неће узимати у обзир ако пријава за добијање ове заштите није од излагача или његовог правног наследника на шест месеца пре отварања изложбе издејствована.“

*

Појам „раденика“ — Gewerbe Gericht у Прагу 13. октобра пр. г. имао је овакав случај да реши: *Тужилац* тврди да га је тужени узео да му ради у кући и да му је без разлога изненада одказао рад. Тражио је, да му се плати оно

време, за које му је отказ требао учинити, дакле, да му се плати надница за 14 дана. Тужени је изјавио, да је суд не-надлежан, пошто *није* тужилац *радник* већ *самостални занатлија*, који је као такав предузео од њега — туженог — да извесне послове сврши. Међутим Суд је у одлуци огласио себе за надлежног, пошто су утврђена ова факта: тужилац је до душе занатлија, који, као такав, и порез плаћа; има истина и своју радионицу, међу тим већ по одавна не држи радника. Пошто дуже времена није добио посла, обратио се туженом с изјавом, да због оскудице у послу, вољан је, да од њега прими посао као и сваки други радник. Тужени му је дао посла и пошто овај није био готов за условљено време, послао је свога момка к тужиоцу да види, да ли тужилац ради посао. Момак је заиста затекао тужиоца да ради једино онај посао, који му је тужени дао. — На основу овог исказа узео је суд, да је тужилац, премда је самостални занатлија у односу према туженом само *радник* и као такав има права на 14 дневну накнаду. — L.

Библиографија

Schultze, Ernst, Prof.: Der Arzt als Sachverständiger und sachverständiger Zeuge. (Sonderabdruck aus der Vierteljahrsschrift für gerichtl. Medicin u. öffentl. Sanitätswesen, 3 Folge. XXV. Suppl. — Heft) 1903. Berlin.

Aschaffenburg G., Prof.: Das Verbrechen und seine Bekämpfung. Kriminalpsychologie für Mediziner, Juristen und Sociologen, ein Beitrag zur Reform der Strafgesetzgebung. S. VI u. 246. Heidelberg, 1903. Carl Winters Universitätsbuchhandlung.

Lucas Hermann: Anleitung zur strafrechtlichen Praxis. Berlin, Liebmann, 1902.

Gross, Hans: Die Erforschung des Sachverhalts strafbarer Handlungen. Ein Leitfadens für Beamte der Polizei — und Sicherheitsdienstes d. deutschen Reichs. München, Schweizer, 1902.

Lombroso, Cesare: Delitti vecchi e delitti nuovi. Torino 1902, Fratelli Bocca. 8°. XII. u. 335 S.

Pascaud, H. M.: La houille blanche. Étude périodique et économique sur les conditions d' utilisation de la force motrice provenant des cours d' eau non navigables ni flottables. Un volume in — 12 de VIII — 143 pages. Nancy, Albert Fontemoivy, 1903.

Abribat, Marie, Jean: Le droit de Magellan au point de vue international. Un volume in — 8° de 312 pages. Paris, A. Chevalier — Maresq et Cie, éditeurs, 1902.

V. Bogišić: Pièces de mariage. Communication faite, sur les pièces de sa collection, à la séance de la Société des Excursions Scientifiques du 5. decembre 1901. — Paris 1904. Imprimerie G. Maurin, rue de rennes, 71.

С тога по овом узроку и нема места промени 425. грађ. зак., ни §. 783 истог зак., јер се први пропис односи на друга лиц, а други на изјаву воље и правну способност супруга, као уговарача, а не и на предмет уговора. Овде је пак сагласије воље уговарача несумњиво, а тиме је баш испуњен и пропис § 531. грађ. зак., те према наведеном, јасно је, да овде не решава, према § 537. грађ. зак., та околност, што је пок. М. приликом уговарања имала преко 20000 дин., а тужени њен муж В. није имао непокретно имање, које њој обећава, јер је он обећао како *садање имање* — дакле, о то што је у времену уговора имао, — тако *и будуће*, које буде имао у часу смрти! Садање имање јесте битни услов за уговор *о поклону за живота*, а за предмет уговора на случај смрти служи *будуће имање*.

Осим тога, примени § 537. грађ. зак. и осталих горе наведених могло би бити места само код *шеретних*, а не и код добротиних уговора, као што је по битности својој и уговор на случај смрти или уговор о наследству између мужа и жене.

У осталом, прописом § 783 грађ. зак., како се из самог текста његовог види, може се послужити само један од уговарача (муж или жена) а никако наследник раније умрлог супруга, јер је право за нападање тог уговора, односно на опозивање поклона учињеног тим уговором, који се како § 781. грађ. зак. каже „*сматра као и тестамент*“, *искључиво везано за личности дошачног супруга*, те се оно у име тог супруга — да родавца, — не може од стране другог лица ни вршити.

Општа седница Касационог Суда одлуком својом од 26. марта 1898 год. 2668. нашла је да је пресуда Апелационог Суда саобразна закону.

35

**Признање учињено пред судијом о пречем праву наплате не вреди кад се порече, а није учињено у пас-
ници пред пленарним судом.**

(Одлука опште седнице Касационог Суда од 24. 1. 1898. Бр. 59-).

Првостепени суд неготински пресудом својом од 29. априла 1897. Бр. 5700. пресудио је: да се тужи-

Одлука Касационог Суда (Грађанско правосудје)

лац одбије од тражења пречег права наплате као неумесног и недоказаног.

Кад је тужилац на поменутом протоколу код овога суда 29. марта 1888. при распореду новаца по дуговању дужника Стевана, који је протокол по § 187. грађ. пост. јавна исправа и као какав потпун доказ о својој садржини по § 188. грађ. пост., признао пред судом туженој страни првенствено право наплате за њену интабулисану тражбину од дужника Стевана, као првом интабуланту из новаца добивених за продату нову механу с тим да се он после тужене стране из остатка за своје интабулисано примање наплати као други интабулант, (које је признање учињено по § 180. и § 183. грађ. пост. и као таково има потпуно доказну снагу и важност), онда је и спорно тражење тужилачке стране — услед таковог њиховог сагласија о начину исплате — неумесно, кад ничим и не доказује, да је тужилац ово признање учинио у незнању ствари или закона, те да би се порицањем истога могао користити сходно § 182. грађ. пост. и § 14. и 902. грађ. закона.

По незадовољству тужилачке стране, Апелациони Суд у II одељењу пресудом својом од 22. октобра 1897. Бр. 2724. одобрио је пресуду првостепеног неготинског суда, ну без обзира на § 902. грађ. закона који је првост. суд у побудама своје пресуде навео, а чијој промени овде места нема, — као и без обзира на разлог о обмани односно права која неби тужилачкој страни користила све и да је доказано опозивање учињенг признања § 182. грађ. пост.

По жалби тужилачке стране Косациони Суд примедбама свога II одељења од 30. децембра 1897. Бр. 9309. поништио је пресуду Апелационог Суда са ових разлога: „Кад се из решења неготинског првостепеног суда од 14. априла 1893. Бр. 7839. по предмету дуговања Стевана Живковића види, да првенствено право наплате туженој страни од тужилачке стране на основу признања није утврђено судском одлуком, већ је истим решењем тужилачка страна за првенствено право наплате упућена на парницу, онда Апелациони Суд није могао овај спор расправљати по реченом признању тужилачке стране већ је требао да цени друге подне-

сене доказе, које су парничари за доказ првенственог права наплате поднели и по томе да пресуду изрече.“

Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је 15 ја уара 1898 Бр. 189 дао противразлоге које општа седница Касационог Суда од 24 јануара 1898. Бр. 598 није усвојила, већ је одржала у снази напред наведене примедбе II одељења касационог суда.

Усвојивши ове примедбе Касационог Суда, Апелацио и Суд пресудом својом досудио је Стојчи прече право наплате из суме добивене за продату нову механу дужника Стев. Живковића.

36

Право на новчано јемство из § 400 грађ. суд. пост. дужник има само онда, кад редовном парницом докаже: да је услед забране, прибелешке или обуставе стављене пре рока обвезе, претрпео штету.

Касациони Суд, примедбама од 10 априла 1898 г. Бр. 3058., поништио је апелациону пресуду са свих разлога:

Апелациони Суд погрешно је разумео пропис § 389. грађ. суд. пост., кад је туженој страни досудио кауцију положену од стране тужилачке при траженој обустави: јер овај законски пропис, осим што се строго односи на одношај при забранама, и прибелешкама, а не и при обуставама као што је овде случај, као одредба формалног закона не даје туженој страни безусловно право на кауцију на случај, да тужилац изгуби парницу, већ се у истом пропису излаже *правни основ*, по коме тужилац може тражити накнаду за *доказану* штету и срамоту, која се опет изналази према прописима грађанског закона, изложеним у глави XXX о накнади штете.

Апелациони Суд није примио ове разлоге, већ је дао следеће противразлоге:

Апелациони Суд сматра да је добро разумео смисао § 329 грађ. суд. пост. Ова грађанска одредба при свем том, што јој је место у законнику о поступку судском у грађ. парницама, опет није одредба чисто *формалног* закона.

Као што је познато, циљ је грађанској јурисдик-

цији тај: да осигура како одређеност приватно правних односа, тако и задовољење приватно-правних тражења, другим речима, да одржи подударност између *фактичког и правног* стања. Тај циљ држава, односно законодавац, као чувар правног поретка, тежи да постигне поменутиим закоником, као једним од два начина (други је начин ванпарнички поступак или правила за неспорна дела), који су му за то на расположењу.

У том циљу а као санкција дотичних прописа поменутог законика (§ 421. и § 422) који се тичу овог предмета обуставе, о коме је овде реч, а који иду на то, да се одржи подударност између фактичког и правног стања приликом тражења обуставе, и узаконена је одредба § 389. грађ. суд. пост. По томе ова одредба с тога, што прописује последице за онога тражиоца, који не докаже узроке из § 422. грађ. пост. којима се утврђује опасност за потраживање, и јесте природе *материјалнога* а не формалног закона, по коме се постизава казна таквог тражиоца губитком кауције у име накнаде штете и срамоте, као год што уговорена казна (*causa poenalis*) постизава оног уговарача, који закључени уговор не испуни.

Дакле, и овде као и код уговорне казни, не истражује се *стварна* штета, јер се она увек подразумева — претпоставља — за противну страну и то: овде код обуставе у количини, коју преставља или износи положена кауција по § 400. грађ. суд. пост., а у случају уговорне казни за неиспуњење уговора, у казненој суми, која преставља у напред одређену количину накнаде штете услед неиспуњења уговора.

С тога одредба § 389. грађ. суд. пост. и прописује да тужитељ у случају, о коме је овде реч, *губи* новчано јемство, које се *одмах* даје обвезанику, односно противној страни у накнаду за штету и срамоту. И с тога даље прописује и то, да обвезаник већу накнаду од новчаног јемства може само нарочитом парницом тражити.

Као што се из наведеног види, у овој одредби не излаже се *правни основ*, по коме тужени може из кауције тражити накнаду за *доказану* штету и срамоту, која се изналази по прописима главе XXX грађ.

зак. о накнади штете — како то одељење Касационог Суда узима, него према напред наведеном, ова одредба која се тиче *правног порешка* садржи не само правни основ за тражење накнаде у величини положеног јемства по § 400 грађ. пост., већ уједно и пропис природе *машеријалног* закона, по коме се даје задовољење за таково приватно — правно тражење.

Да се одредба § 389 грађ. суд. пост. односи и на случај тражења обуставе, а не само при тражењу забране и прибелешке, то је ван сумње према изречном пропису у § 420. грађ. суд. пост., у коме се као допуњујући пропису § 376. истог закона каже: да у срества за обезбеђење долази и обустава.

Касациони Суд у општој седници од 28. априла 1898. год. Бр. 3702. одржао је у снази примедбе свог II одељења, а против разлоге Апелац. Суда одбацио, и тако упоредно: да дужник на случај, да поверилац изгуби парницу, нема право на новчано јемство које је поверилац положио, док грађанском парницом не докаже: да ја заиста и претрпео какву штету услед тога, што је поверилац и пре рока тражио обезбеђење.

37

Вреди меница, на којој је накнадно после употребе код суда, стављен потпис издавача ако издавач тражи наплату по меници и ако је непизмен не мора бити поред његовог имена крст, нити имати два сведока, јер је то потребно само онда, кад се из издаваоачевог потписа обвеза изводи.

М., жена В. из Пожаревца за обезбеду 536 дин. што јој дугује по меници М. П. тражила је, да суд одобри забрану на покретност дужника.

Првостепени суд решењем својим од 6 јула 1891 г. Бр. 16536 одбио је тужитељку (поверитељку) од тражења с разлога, што на меници нема потписа издаваоца. За тим је тужитељка на меници ставила свој потпис као издавалац и понова тражила забрану, коју је суд решењем својим Бр. 24143. уважио.

Но по жалби дужника Касациони Суд примедбама својим Бр. 8518. поништио је горње решење са овог разлога:

„Кад је жалилац у жалби за доказ поднео извр-

шно решење тога суда од 6 јула 1891. Бр. 16536. у повереном препису, којим је поверитељка Марија раније одбијена од тражења забране по истој меници, и којим је та меница оглашена за неважећу, а поднео је и препис исте менице из акта раније забране, онда према томе а по § 323 а. грађ. суд. пост. суд је требао да цени и те *нове* доказе па онда решење изрече.

Услед ових примедба, први суд решењем својим Бр. 9887 одбио је тужитељку од тражења забране.

После овога тужитељка је *редовном* парницом (тужбом) тражила наплату од дужника по истој меници. И првостепени суд по извиђају парнице пресудом својом од 18 фебруара 1894 г. Бр. 4645 одбио је тужитељку од тражења са ових разлога:

Да би каква вучена меница добила свој правни значај, и да би она повлачила за собом менично-правну обвезу оних, који су по њој обвезани, да о року своју обвезу испуне према правном господару исте, таква меница треба да је издата у оној форми која је прописана за вучене менице у § 80 трг. зак. Ако и један од оних услова оскудева [на меници, онда таква меница према § 81. трг. зак. нема меничне важности као ни преноси, приједи и т. д. на њој немају никакве вредности. —

Из акта овога спора види се, да је тужитељка *неписмена*, и према томе њен је потпис као трасанта на истој меници требао бити снабдевен онако, како се тражи у тач. 5. § 80. трг. зак. а тако исто треба да је тај потпис снабдевен одобрењем њенога мужа, да може меницу издавати по § 77. истог зак. те да би та меница имала своју вредност. Па пошто тужитељка није поднела меницу онакву какву § 80 трг. зак. прописује, то се она од тражења према туженоме по § 81. истог зак. има одбити.

По незадовољству тужитељке Апелациони Суд расмотрио је пресуду горњу, па је исту пресудом својом од 12. августа 1894. Бр. 1747 одобрио.

Но по жалби пуномоћника тужитељке, Касациони Суд примедбама свог II одељења од 12. јануара 1895. под Бр. 183. поништио је пресуду Апелационог Суда са ових разлога:

Меница у акту под Бр. 24143 поднета као вучена и упућена са извештајем, показала је у исто време пријемом који је издавалац и његов домицил. Према томе отпада разлог Суда, да у спорној меници нису испуњи сви законски прописи из § 80 трг. зак. *јер је тужитељица, као притежалац менице, могла свој пошпис у свако доба да стави, па чак и да га не стави, што је довољно.* А ако њен потпис у опште није извор њеној обвези већ њеноме праву, то кад га она не протестује, нико нема права да то чини, па ма да и нема крста и два потписа, *јер то право вреди само онда, кад хоће да се из њега изводи обавеза.*

Апелациони Суд није усвојио горње примедбе Касационог Суда но је под 31. јануаром 1895. Бр. 271 дао следеће против разлоге:

„По § 80 трг. зак. један од битних услова за по-постојање пуноважне меничне обвезе јесте тај, да меница носи име издатеља.

Како је спорна тужитељичина меница приликом њеног тражења забране на имање туженога оглашена за невредећу с тога што на меници није био потпис издатеља, а приликом тражења наплате тужитељка није имала право да накнадно исправља меницу додавањем њенога потписа, као потписа издатеља, — то онда јасно излази, да спорна меница по наведеном § 80 трг. зак. нема све законом прописане услове, те према томе нема ни меничне ни законске силе ни важности“.

Касациони Суд у општој седници својој од 8. марта 1895 Бр. 1748. усвојио је примедбе свога II одељења а противразлоге Апелационог Суда одбацио. —

Представник општински, кад за општину изда обвезу, ако не прибави за то одобрење по тач. 5. чл. 66 о устројству општина, одговоран је сам по тој обвези.

У парници Ђ. С. из Десина, да му М. плати 800 дин, што је као председник за општину узео и на ту му суму обвезу издао — првостепени пожаревачки

суд пресудом својом од 25 новембра 1897 Бр. 33475 одбио је тужиоца од тражења, коју је пресуду и Апелациони Суд пресудом својом од 18 фебр. 1898. Бр. 623 одобрио.

Но по жалби тужилачке стране Касациони Суд примедбама свога III одељења од 17 априла исте год. Бр. 2807 уништио је пресуду Апелационог Суда са ових разлога:

„Кад је тужени Милорад у спору тужиоца против општине Десинске по гласу бележке приложене у тужби, штитећи тужену општину, признао дуг по признаници тужиоцу у име општине, и кад је суд у првој парници нашао, да не може тужена општина бити одговорна за овај дуг тужиоцу за то, што нема прописног одобрења које се за задужење општине по тач. 5. чл. 66. зак. о устројству општине тражи, које је одобрење у своје време тужени М. требао и да прибави као преставник општине, а он то није учинио у времену задужења, онда суд није могао њега као издаваоца признанице ослободити од плаћања спорног дуга.

Апелациони Суд усвојивши примедбе Касационог Суда пресудом својом од 16 априла исте год. Бр. 1510 осудио је туженога на плаћање спорне суме.

Рад предузимача није исто што и рад раденика и надничара, те за то на зараду предузимача не може се применити рок застарелости из § 928. а. већ из § 930 а. грађ. зак.

По незадовољству тужене стране Апелациони Суд расмотрио је акта и пресуду првостепеног пожаревачког суда од 18 марта 1896. Бр. 10754. изречену у спору Ф. М. цимермана и Ј. Г. тесача из Београда противу И. К. због заслуге проистичуће од новоподигнуте школе, а која гласи: *да тужени плати тужиоцу спорну суму*, па је пресудом својом од 11 децембра 1896. Бр. 3784. одбио тужиоца од тражења као застарелог.

Но по жалби тужилачке стране Касациони Суд,

примедбама свог II одел. од 1. фебруара 1897. Бр. 240. поништио је горњу пресуду Апелационог Суда из ових разлога:

„По § 928. а. грађ. зак. застарева за време у истом закону одређено, свака тужба по тражењу заслуге раденика и надничара.

Како се из акта овога спора види, да тужиоци нису ни једно од овога двога, већ један је *цимерман*, а други *шесач* мајстор, то је Апелациони Суд с погледом на § 928. З. грађ. зак. погрешно тужиоце горњом својом пресудом одбио од њиховог тражења, на основу горњега закона, а сем тога Апелациони Суд погрешно је у побудама ове своје пресуде навео, да је тужена страна себе бранила застарелашћу у одговору на тужбу кад тужена страна у опште на тужбу ни одговорала није“.

Апелациони Суд под 20. фебр. 1897. Бр. 148. није усвојио горње примедбе Касационог Суда, но је дао ове своје против разлоге:

„Пропис § 928. З. грађ. зак. на који упућују примедбе, не односи се на овај спорни случај, већ регулише трајање одговорности архитекта и предузимача за тврђу (солидност) грађевина и предузећа изричући, да таква одговорност престаје после 10 година. Како је овде спор о награди раденика, која има основа у глави XXVI грађ. зак. која говори о *најму*, и како под појам раденика, посленика, спадају сви раденици у опште, били они прости раденици или учени људи, вештаци, лекари, и т. д. међу које долазе и предузимачи и мајстори (§ 719. грађ. зак.) то онда и застарелост тужбе ових раденика регулише § 928. а. пом. зак., на коме је Апелациони Суд своју пресуду и засновао.

По доношењу ове своје пресуде Апелациони Суд није се огрешио о пропис § 949 грађ. зак., јер се тужена страна позвала на застарелост у акту Бр. 8014/95.

Касациони Суд у општој својој седници од 17 марта 1897 Бр. 1798., није усвојио горње противразлоге Апелационог Суда, то је одржао у сили и важности примедбе свога II одељења Бр. 240. *без об-*

зира на § 938. 3. грађ. зак. већ с погледом на § 930. а. грађ. зак.

Услед ових примедба Апелац. Суд у смислу § 332. грађ. пост. усвојивши ове примедбе Касац. Суда нашао је, да у овоме спору не стоји случај застарелости из § 928. а. грађ. зак. већ из § 930. а. грађ. зак., те с погледом на § 317. грађ. пост пресудом својом од 26 марта 1897 г. Бр. 933 одобрио је пресуду првостепеног пожаревачког суда под Бр. 10754. као на закону основану. —

Залогa коју поверилац има на главној ствари, простире се и на њене доцније прираштаје.

Касациони Суд примедбама од 21. марта 1898. Бр. 2590, поништио је апелациону пресуду са ових разлога :

„Досуђујући тужиоцу првенство наплате из цене добивене од продатог дућана, на супрот ранијој залози коју су тужени на сам плац стекли, пре но што је дућан на истом подигнут, Апелациони је Суд изгубио из вида, да зграда на плацу подигнута није самостални предмет, већ *прираштај* плаца као главне ствари (accessio) по опредељењу § § 189 и 258 грађ. зак. и да се сви правни односи, у које дође главна ствар, неминовно простиру и на прираштаје њене, који са главном ствари чини једну целину — § 191. грађ. зак. тако :

1, ако је главна ствар непокретна, и прираштај као део њен мора бити непокретан — § 189 грађан. зак. (на пр. цреп, врата, прозори на згради);

2, ко је сопственик главне ствари, сопственик је и прираштаја — § § 277 и 278 грађ. закона. „Зграда припада господару земље,“ па слетствено и

3, ако је заложена главна ствар, право заложно распростире се и на све постојеће и *доцније* прираштаје њене, на пр. изникло или посађено дрвеће и друго растиње, подигнуте зграде и т. д.

Истина § 315. грађ. зак., распростире залогу, која

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

стоји на једној ствари, само на необрате плодове њене, али, пошто се у § 258. грађ. зак. плодови а и оно што се природом или *рукошворином* једној ствари прилаже, једним именом прираштајем ствари назива, а то све са оног тесног односа, који између главне и споредне ствари (плода, зграде и т. д.) постоји, то се онда појам овог законског прописа има раширити и на све прираштаје заложене ствари, који су са главном ствари *скопчани* (тач. 1. § 315. грађ. зак), јер ће само такво тумачење његво одговарати намери законодавца израженој у §§ 189, 191, 258 и т. д. у којима је дао дефиницију прираштаја и определио природу њихову, а слагаће се и са основама здравога разума и природне правце (§ 8. грађ. зак.)

Према изложеноме, залоге тужених као раније од тужиочеве на продатом плацу имају се распростраити и на дућан и све остале прираштаје плаца па према томе они имају прече наплате из цене од продатог плаца и дућана.

Апелациони Суд усвојио је ове примедбе Касационог Суда.

41

Постојање брака не може се сведоцима доказивати.

Примедбама Касационог Суда од 10. октобра 1887. год. Бр. 25 2. уништена је пресуда Апелационог Суда у спору под горњим натписом са ових резлога: Височајшим решењем од 9. септембра 1853. год. Бр. 859 уз § 60. грађ. зак. јасно је одређено да се бракови између православних сматрају за пуноважне само онда кад су чрез надлежног свештеника православне вере благословени и у надлежне књиге венчаних при православним црквама установљене заведени.

Брак између тужиоца Н. и умрле Ј. могао је бити закључен у добу после овог решења, дакле, кад су већ књиге венчаних заведене биле, јер се из извода умрлих види да јој је први муж С. умро 1854. год. према чему за важност М. брака и његових доказа вреди поменуто височајше решење, а то је извод из књиге венчаних, а не сведоци као што је први суд узео.

Ове је примедбе усвојио Апелациони Суд пресудом од 18. новембра исте године Бр. 1873.*)

42

Кад се тужена страна позвала на застарелост тражбине, онда не мора да прими понуђену главну заклетву, јер суд мора узети у оцену застарелост.

По спору А. Б. противу Ф. и Р. из Костолца због дуга од еспапа, пуномоћник тужене стране изјавио је незадовољство на пресуду првостепеног пожаревачког суда од 19. марта 1898. год. Бр. 9748. којом је тужиоцу досуђена главна заклетва на истинитост тражбине, пошто је тужена страна, позивајући се на застарелост тражбине није примила, те се узима, да је тужиоцу исту вратила (§ 140. и 162. грађ. пост.).

Но Апелациони Суд није се упуштао у разматрање ове пресуде, већ је претписом својим од 20. марта т. г. Бр. 2058 вратио акта првостепеном суду с напоменом: „ да по 2. тач. § 310 грађ. пост. ова пресуда не подлежи разматрању Апелационог Суда, пошто је основана на главној заклетви“.

Првостепени Суд решењем својим од 2. јула бр. 18052. одбацио је незадовољство тужене стране.

По жалби тужене стране Касациони Суд примедбама од 10. јуна Бр. 5184. уништио је горње решење првостепеног суда са ових разлога:

„Погрешно је првостепени суд одбацио незадовољство тужене стране на пресуду тога суда Бр. 9748. јер ова није донета искључиво на основу главне заклетве, већ је предмет оцене њене била и за старелост, којом се тужена страна брани.“

43

Авалиста је дужан платити меничну суму тек онда, кад се констатује неисплата менице од стране меничних потписника.

С. К. трг. молио је Суд, да за обезбеду 800 дин. дуга са 6⁰/₁₀ год. интер. од 1. јула 1898 г. до наплате

*) Види сличне случајеве у *Новој Зорици* књ. II. стр. 68. у у *Браничу* 1898. стр. 59. што показује да пракса судска о овоме питању није стална.

таксе и трошкова одобри забрану на половину плате и покретност његова дужника М. К. чиновника.

За доказ свога тражења поднео је меницу издану у Београду 1. марта 1898 год. на којој је акцептант и једини дужник Б. А. трг. и писмено дужника М. К., које гласи:

„Београд, 2. маја 1898.

Господину С. К. у месту,

Овим вам се као платац обвезујем, да вам исплатим 1. јула о. г. меницу од дин. 800. која гласи: „У Београду 1. марта 1898 год. од дин. 800. у сребру за три месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби С. К. суму од динара осам стотина у сребру, вредност у готову и ставите исту у рачун по извештају на госп Б. А. из Београда. Плаћање у Београду.

С. К.

Признајем

Б. А.

ако исту не би акцептант Б. А. измирио о меничном року 1. јула о. г.

С поштовањем

М. К.

Решењем суда од 28. јула 1898. Бр. 8163. одобрена је тражена забрана.

По жалби дужника М. К. Касациони суд у III. одељењу свом примедбама својим од 19. августа 1898. год. Бр. 6414. поништио је горње решење судско наставши да исто не одговара закону.

„Кад меница на основу које је забрана тражена нема свога домицила, нити има доказа, да је меница о року поднесена акцептанту ради исплате т. ј. меничкога протеста, онда је суд погрешно, што је тражену забрану одобрио, кад се авалиста М. К. обвезао да плати меничну суму, ако је акцептант о року не буде могао платити, о чему нема никаквих доказа“.

Повериоци фидеикомисарног наследника не могу тражити наплату из прихода тога имања, кад се он тога права одриче.

У парници стечајне масе Ж. Н. противу малолетне деце његове, која су с њиме заједно фидеикомисарни

наследници да се приходи масеног имања уносе у стечајну масу и одатле повериоци Ж. исплаћују, првостепени пожаревачки суд пресудом својом од 2. јануара 1896. Бр. 159. пресудио је у смислу тужбе.

Но по незадовољству заступника малолетње деце, Апелациони Суд, пресудом својом од 12 новембра исте год. Бр. 3248 одбио је тужилачку страну од тражења са ових резлога:

Пошто је по §§ 338. и 393. праћ. зак. по тестаменту пок. Димитрија дато лично право уживања прихода са имања пок. Димитрија Живку, сину Димитријевом под теретом, да се о осталим лицима у тестаменту означеним брине, у противном да приходе имања прибирају остала лица у тестаменту означена са правима која су им по истом тестаменту уступљена — то овде уживање прихода са имања пок. Димитрија везано је за личност сина му Живка, с тим, да се Живко стара о издржавању и васпитању осталих наследника по тестаменту означених: Али пошто Живко неће своје право да употреби, па према томе и своју дужност да врши, да издржава и васпитава наследника, већ га напушта у корист осталих наследнака по тестаменту, то тужилачка страна не може се никако користити личним правима уживања Живковог на име, да се из прихода имања пок. Димитрија, који су искључиво везани за личност Живкову за своја примања наплаћују, кад сам њихов дужник то право уживања напушта.

По жалби тужилачке стране Касациони Суд оснажио је горњу пресуду Апелационог Суда, решењем својим од 22. маја 1897. Бр. 2938.

Између оца и синова нема задруге.

Касациони Суд примедбама свога III одељења од 9 септембра 1895. Бр. 9381., поништи пресуду Апелационог Суда из разлога: „Кад је тужилац навео, да је спорно имање сам стекао и зарадио, и да му га тужени сада још за живота хоће да одузму и рас-

парчају, онда је суд требао да по закону оцени: је ли могао одбити тужиоца од његовог тражења.

„Пропис § 121. грађ. зак. вели: да што год деца под родитељском влашћу и под његовом управом прибаве то прибављају својим родитељима а не себи и са таквим имањем сопственик је властан по § 211. грађ. зак. да по својој вољи за живота располаже и свакога отуда искључи.

„Изузетак од тога по § 122 грађ. зак. односи се само на оно имање, које деца изван родитељске управе и то својим трудом, поклоном или другим засебним начином стеку или прибаве.

„Према томе кад и сами тужени своје право не оснивају на пропису § 122. грађ. зак., већ су исто узели и држе по том основу, што и они полажу право на исто по томе, што су и они на истоме радили и заједно га са тужиоцем стекли, — онда је суд требао да оцени, је ли њихово право умесно по § 121. грађ. зак.

Апелациони Суд не усвоји предње примедбе и налазећи, да је његова пресуда на закону основана, изјави против разлоге у следећем:

„Примени §§ 121. и 122. грађ. зак., као што Касациони Суд горњим примедбама то хоће, Апелац. Суд налази, да у случају овога спора не може бити никако места, што по гласу § 123. грађ. зак. само се оно имање и приновак сматра да је родитељско у смислу §§ 121. и 122. грађ. зак. које *малолетна* деца под родитељском управом стекну, а кад су тужени по признању самог тужиоца и поднесеним крштеницама били пунолетни, далеко пре пре дана поднесене тужбе, онда према § 123. грађ. зак. *све што су од дана пунолетства у очевој кући зарадили и привредили њима и припада*, а што су и после пунолетства остали у очевој кући, имају се сматрати као *задругари* а никако као деца деца у смислу §§ 121. и 122. грађ. зак.“.

Касациони Суд у својом општој седници од 4. октобра 1895. Бр. 9914. нађе да су примедбе одељења свога умесне, и зато их одржи у снази.

Суд је дужан по писмену с недовољном таксом продужити свој рад, ако се недовољна такса положи и после рока означеног у наредби за таксу.

Касациони Суд у своме III. одељењу 20. маја 1898 под Бр. 4550 донео је следеће примедбе: „кад ко по каквом предмету не положи таксу у остављеном року, последица је, да суд неће по својој иницијативи ништа даље радити. Али неиспуњавање такве једне формалности не може се односити на губитак права, већ ако страна, која таксу није на време положила, исту доцније положи, суд је дужан по томе предмету да продужи рад, а у овом случају тим пре, што суд колегијално није донео никакву одлуку после протеклог рока, а пре положене таксе о томе: да тражење тужене стране, да се задржи осудно решење од извршења и не постоји и да се акта у архиву оставе.“

Ц Е Н А Л И С Т У :

Годишњи улог за редовне чланове „Удружења јавних правозаступника“ стаје 24 динара годишње, и они добијају лист бесплатно.

За остале цена је листу :

У Србији :

На годину 12 динара

Ван Србије :

На годину 12 фр. или круна.

Поједини бројеви стају 1 динар.

Лист излази једанпут месечно, и обухвата пет штампаних табака велике осмине.

Уредништво скреће пажњу читаоцима Бранича, да располаже извесним бројем комплета из ранијих година, и да ће их продавати по цену од 6 динара.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А